



Svet
Evropske unije

Bruselj, 20. junij 2016
(OR. en)

10255/16

COHOM 79
COPS 192
CFSP/PESC 485
CSDP/PSDC 344
FREMP 116
INF 110
JAI 579
RELEX 517

IZID POSVETOVANJA

Pošiljatelj:	generalni sekretariat Sveta
Datum:	20. junij 2016
Prejemnik:	Delegacije
Št. predh. dok.:	10138/16 COHOM 72 COPS 188 CFSP/PESC 478 CSDP/PSDC 338 FREMP 111 INF 108 JAI 570 RELEX 513
Zadeva:	Letno poročilo EU o človekovih pravicah in demokraciji v svetu za leto 2015 – tematski del

V prilogi vam pošiljamo letno poročilo EU o človekovih pravicah in demokraciji v svetu za leto 2015 – tematski del, ki ga je Svet sprejel na 3477. seji dne 20. junija 2016.

**LETNO POROČILO EU
O ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN DEMOKRACIJI
V SVETU ZA LETO 2015**

Tematski del

(Svet za zunanje zadeve, 20. junij 2016)

Kazalo

Kazalo	2
1. Uvod	3
2. Pristop EU do konfliktov in kriz, temelječ na upoštevanju človekovih pravic	11
3. Reševanje najpomembnejših izzivov na področju človekovih pravic in demokracije	22
4. Človekove pravice v zunanji politiki EU	48

1. Uvod

Leto 2015 je bilo zaradi nestabilnih razmer in konfliktov na Bližnjem vzhodu in v delih Azije in Afrike, rastoče migracijske krize in večkratnih terorističnih napadov na civiliste velik izziv za Evropsko unijo in vso mednarodno skupnost. ISIL/Daiš je doseg razširila na dele Sirije in Iraka ter pri tem zagrešila množična grozodejstva in kršitve človekovih pravic, med katerimi so bile prizadete zlasti manjšinske skupine. Tudi marsikje drugje po svetu smo opazili hude kršitve človekovih pravic in zaskrbljujoč trend nadlegovanja in napadov na aktiviste in civilno družbo.

EU je leta 2015 sprejela nov **akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo** (2015–2019)¹, ki določa prednostne naloge EU in strategijo za prihodnjih 5 let. Namen tega akcijskega načrta je dovolj prožno nadaljevanje izvajanja **strateškega okvira EU za človekove pravice in demokracijo** iz leta 2012², da bi se lahko odzvali na nove izzive. Z njim naj bi tudi izboljšali odzivanje prek usmerjenih ukrepov ter sistematične in usklajene uporabe vseh instrumentov EU, zlasti smernic EU, orodij in drugih dogovorjenih stališč, ter različnih zunanjih instrumentov financiranja, zlasti evropskega instrumenta za demokracijo in človekove pravice. Akcijski načrt je bil pripravljen na podlagi skupnega sporočila z naslovom „Ohranjanje človekovih pravic v središču programov EU“³, ki sta ga predstavili visoka predstavnica in Evropska komisija.

¹ *Akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo:*
http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_en.pdf. Nov akcijski načrt ima **pet poglavij**, in sicer: **I.** Spodbujanje odgovornosti lokalnih akterjev **II.** Obravnavanje izzivov na področju človekovih pravic **III.** Zagotavljanje celovitega pristopa h konfliktom in krizam z vidika človekovih pravic **IV.** Spodbujanje večje skladnosti in doslednosti in **V.** Učinkovitejša politika EU na področju podpore človekovim pravicam in demokraciji

² Svet Evropske unije, *Strateški okvir in akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo*, dok. 11737/12, 25. junij 2012:

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11737-2012-INIT/sl/pdf>

³ JOIN(2015) 16 final:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015JC0016&qid=1466423861951&from=SL>

Posebni predstavnik EU (PPEU) za človekove pravice Stavros Lambrinidis, imenovan leta 2012, si je po navodilih visoke predstavnice/podpredsednice še naprej prizadeval, da bi bila obravnava človekovih pravic v zunanji politiki EU bolj usklajena, učinkovita in prepoznavna. Leta 2015 je bilo največ poudarka na krepitvi sodelovanja na področju človekovih pravic med EU in strateškimi partnerji, ki so pomembni na regionalni in večstranski ravni, čemur so bili med drugim namenjeni povratni obiski v Mehiki, Braziliji, Kitajski in Južni Afriki; večji osredotočenosti na soseščino EU, pri čemer so bili opravljeni prvi obiski v Maroku in Azerbajdžanu; nadaljevanju tesnega sodelovanja z izbranimi državami v tranziciji, vključno z Mjanmarom/Burmo in Bahrajnom, ter začetku prvih razprav o človekovih pravicah s Kubo; krepitvi sodelovanja EU z mehanizmi ZN na področju človekovih pravic in zadevnimi regionalnimi mehanizmi, s čimer se spodbuja regionalna odgovornost in zagovarja univerzalnost človekovih pravic, del tega pa sta tudi prvi dialog o politikah glede človekovih pravic z mehanizmi Združenja držav jugovzhodne Azije (ASEAN) na področju človekovih pravic in krepitev sodelovanja z Afriško unijo.

Posebni predstavnik EU je največ vsebinskih poudarkov še naprej namenjal izboljšanju položaja zagovornikov človekovih pravic in civilne družbe ter obravnavanju vse bolj perečih razmer, s katerimi se soočajo v številnih državah. Več misij in nadaljnjih stikov leta 2015 je bilo namenjenih zlasti prizadevanjem za spremembo trenda zatiranja in odpravo novih restriktivnih zakonov za nevladne organizacije (NVO), ki si prizadevajo za izpustitev zagovornikov človekovih pravic, vzpostavitvi učinkovitejših podpornih mehanizmov ter prizadevanjem za ponovno vzpostavitev dialoga, potrebnega za obravnavo teh vprašanj.

PPEU je leta 2015 obiskal skoraj dvajset držav, govoril na številnih večstranskih srečanjih na visoki ravni ter se srečal s stotinami ključnih deležnikov iz vladnih krogov, mednarodnih organizacij in civilne družbe, pri čemer si je prizadeval za večjo učinkovitost in prepoznavnost EU kot vodilnega svetovnega akterja na področju človekovih pravic ter se zavzemal za ključne prednostne naloge EU, med drugim svobodo izražanja in združevanja, pravice žensk in otrok, boj proti mučenju, nediskriminacijo, odpravo smrtne kazni, ekonomske, socialne in kulturne pravice, podjetništvo in človekove pravice ter spodbujanje prevzemanja odgovornosti za kršitve človekovih pravic.

Na **večstranski ravni** se EU še naprej odločno zavzema za univerzalno spodbujanje in varstvo človekovih pravic ter pri tem sodeluje zlasti s Tretjim odborom Generalne skupščine Združenih narodov in Svetom za človekove pravice ter specializiranimi agencijami ZN, kot je Mednarodna organizacija dela (MOD). EU se je v teh okvirih zavzemala za svoje vsebinske prednostne naloge ter prednostne naloge po posameznih državah in pri uresničevanju svojih ciljev sodelovala z državami iz vseh regij. Podprla je tudi vključevanje človekovih pravic v vse vidike dela Združenih narodov (ZN) ter se zavzemala za to, da bi skušali cilje trajnostnega razvoja, sprejete septembra 2015 v okviru Agende 2030, doseči ob upoštevanju človekovih pravic. Svet je februarja sprejel sklepe o prednostnih nalogah EU v forumih ZN za človekove pravice⁴. EU je še naprej uporabljala letni strateški delovni načrt, dogovore o delitvi bremen z državami članicami EU in ciljno obveščanje, da bi kar najbolj povečala svoj vpliv v teh forumih. Poleg tega je tesno sodelovala z Uradom visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice (OHCHR), Svetom Evrope in Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE).

⁴ 6012/16: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6012-2016-INIT/sl/pdf>

Instrumenti EU

EU ima za spodbujanje in varstvo človekovih pravic na voljo celo vrsto politik, orodij in instrumentov financiranja. Med njimi so javna diplomacija (izjave EU), bolj diskretna diplomatska orodja (demarše⁵ in politični dialogi), pa tudi smernice o človekovih pravicah in strategije na področju človekovih pravic za posamezne države, dialogi o človekovih pravicah ter projekti sodelovanja pri financiranju, vključno s podporo civilni družbi. EU skuša zagotoviti najboljše vzajemno vplivanje teh instrumentov ter njihovo čim učinkovitejšo uporabo v medsebojni povezanosti, s čimer bi dosegli največ. Vprašanj človekovih pravic ne bi smeli omejiti le na, denimo, dialoge o človekovih pravicah, temveč bi jih morali vključiti na dnevni red drugih srečanj, tudi političnih in drugih dialogov (na primer o liberalizaciji vizumskega režima) in srečanj na vrhu.

Smernice EU o človekovih pravicah: EU je sprejela enajst smernic⁶, ki določajo prednostna področja zunanjega delovanja. Nazadnje so bile sprejete smernice o svobodi veroizpovedi ali prepričanja in smernice o svobodi izražanja na spletu in drugje. Namenjene so zlasti praktični uporabi kot orodje z navodili za akterje EU po vsem svetu pri izvajanju prednostnih nalog EU na področju človekovih pravic na lokalni ravni. Smernice se redno posodablja.

Strategije za posamezne države na področju človekovih pravic: te strategije večinoma oblikujejo vodje delegacij EU na lokalni ravni in temeljijo na analizi razmer v zvezi s človekovimi pravicami v določeni državi. Te strategije so zdaj osrednjega pomena za zagotavljanje skladnosti politik. V njih so opredeljene glavne prednostne naloge ukrepanja EU na področju človekovih pravic in demokracije ter dolgoročni in kratkoročni ključni cilji, opisane pa so tudi konkretne dejavnosti, ki jih je treba izvesti za doseg te ciljev v zadevni državi.

⁵ Diplomatsko predstavništvo se lahko udejanja z demaršami, ki so formalni stiki s predstavniki tretjih držav ali mednarodnih organizacij, v katerih se jih skuša prepričati, obvestiti ali zbrati uradna stališča vlad do določenih vprašanj. Lahko je pisna ali ustna.

⁶ Seznam vseh enajstih smernic EU o človekovih pravicah:
http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/index_en.htm

Dialogi o človekovih pravicah: Sčasoma so bili vzpostavljeni dialogi o človekovih pravicah z vse več državami. Njihovi cilji vključujejo: razprave o vprašanjih skupnega interesa in poglobljanje sodelovanja na področju človekovih pravic v okviru večstranskih forumov, kot so Združeni narodi, kar omogoča EU, da lahko o svoji zaskrbljenosti zaradi kršenja človekovih pravic razpravlja s partnerskimi državami; zbiranje informacij in prizadevanja za izboljšanje spoštovanja človekovih pravic v zadevnih partnerskih državah. Ti dialogi so bistveni instrumenti dvostranskega sodelovanja EU na področju človekovih pravic, tudi v zvezi s specifičnimi vprašanji, kot je mučenje, smrtna kazen, svoboda veroizpovedi ali prepričanja, svoboda izražanja na spletu in drugje, invalidnost, pravice žensk in otrok, temeljne pravice in načela pri delu ter sodelovanje v večstranskih forumih.

EU je imela leta 2015 uradne dialoge in posvetovanja o človekovih pravicah s 34 partnerskimi državami in regionalnimi skupinami. Ponovno sta se vzpostavila dialoga z Egiptom in Tunizijo, s katerima je dialog nazadnje potekal leta 2010, ter prvič po letu 2009 tudi dialog z Belorusijo. Dialog z EU so poleg tega imele tudi številne od 79 afriških, karibskih in pacifiških držav, pogodbenic Sporazuma iz Cotonouja.

Pred dialogom o človekovih pravicah potekajo posvetovanja s civilno družbo v Bruslju in v državi, ki dialog gosti. Organizirani so tudi informativni sestanki o izidih dialogov. Skozi vse leto poleg političnih forumov in dialogov potekajo tudi strokovni sestanki z organizacijami civilne družbe, na katerih si EU izmenjuje informacije o dejavnostih in politikah. Maja 2015 je vzporedno z dialogom o človekovih pravicah med EU in Tunizijo potekala inovativna pobuda za sodelovanje s **Tunizijo** v okviru „dialoga“ med civilno družbo, tunizijsko vlado in EU.

EU v forumih ZN za človekove pravice

Partnerstvo med EU in ZN na področju človekovih pravic: EU je odločno zavezana organom ZN na področju človekovih pravic ter se zavzema za odziven, učinkovit in vpliven sistem ZN za človekove pravice. Visokega komisarja in njegovo osebje podpira pri njihovem delu na področju človekovih pravic po vsem svetu. Zavzema se za polno sodelovanje pri posebnih postopkih Sveta ZN za človekove pravice, vključno z zagotavljanjem neoviranega dostopa nosilcev mandatov do posameznikov in civilne družbe ter stikov z njimi. EU zavzeto podpira organe za spremljanje in izvajanje pogodb ZN ter se opira na njihove ugotovitve in priporočila pri izvajanju dejavnosti v državah. Podobno podpira splošni redni pregled in poziva vse države, naj pri tem procesu v celoti sodelujejo ter zagotovijo nadaljnje ukrepanje na podlagi priporočil.

70. zasedanje Generalne skupščine ZN, Tretji odbor: Tretji odbor (socialne, humanitarne in kulturne zadeve) je oktobra in novembra 2015 v okviru 70. zasedanja Generalne skupščine ZN obravnaval približno 60 resolucij; EU je bila zelo dejavna ter je dala devet uradnih izjav in sodelovala v več kot 45 interaktivnih dialogih z uradniki ZN, nosilci mandatov za človekove pravice ter visokim komisarjem za človekove pravice. EU je predstavila pobude o svobodi veroizpovedi ali prepričanja, pravicah otroka (z GRULAC⁷), Demokratični ljudski republiki Koreji (z Japonsko) in o Mjanmaru/Burmi, ki so bile vse sprejete z veliko podpore, podprla pa je tudi več partnerskih pobud, med drugim resolucije o Iranu in Siriji ter o zagovornikih človekovih pravic.

Svet za človekove pravice ZN, zasedanja 28 do 30 in dve izredni zasedanji:

Tudi leto 2015 je bilo zelo delovno za Svet za človekove pravice, saj je imel poleg treh rednih zasedanj še dve izredni: eno 1. aprila zaradi terorističnih napadov ter zlorab in kršitev človekovih pravic, ki jih je zagrešila teroristična skupina Boko Haram; ter drugo 17. decembra, posvečeno preprečevanju nadaljnjega poslabšanja razmer na področju človekovih pravic v Burundiju.

⁷ GRULAC – skupina latinskoameriških in karibskih držav

Mednarodna organizacija dela (MOD), Mednarodna konferenca dela in upravni odbor:

Mednarodni organizaciji dela je bilo leta 2015 predloženih 55 izjav EU, in sicer v okviru 104. Mednarodne konference dela, na 323., 324. in 325. zasedanju upravnega odbora ter na dveh tristranskih srečanjih. EU in njene države članice so podpirale temeljna načela in pravice pri delu, trajnostni razvoj, varstvo delavcev, zlasti pred nesprejemljivimi oblikami dela, ter spremljale napredek v smeri dostojnega dela. Obravnavale so kršitve temeljnih delavskih standardov o prisilnem delu v Eritreji, Mavretaniji, Mjanmaru in Katarju, delo otrok v Kambodži in Kamerunu ter svobodo združevanja v Bangladešu, Belorusiji, Fidžiju, Gvatemali in v Svaziju. EU je tudi odločno podprla prizadevanja Mednarodne organizacije dela za nadzorni mehanizem enotnih standardov.

Evropski instrument za demokracijo in človekove pravice (EIDHR)

Evropski instrument za demokracijo in človekove pravice (EIDHR) je eden ključnih instrumentov zunanjega financiranja za spodbujanje in podpiranje demokracije in človekovih pravic po vsem svetu. Gradi na svoji ključni prednosti, tj. možnosti delovanja brez soglasja vlade gostiteljice, lahko pa se uporablja za občutljiva vprašanja in inovativne pristope ter neposredno sodeluje z izoliranimi ali marginaliziranimi organizacijami civilne družbe.

V primerjavi z EIDHR za obdobje 2007–2013 je bil EIDHR za obdobje 2014–2020 prilagojen tako, da se sedaj odziva na nove razmere z bolj strateško usmerjenostjo in enostavno uporabo postopkov. Njegov proračun se je povečal in s tem EU omogočil, da lahko zagotavlja več podpore za razvoj uspešnih civilnih družb in njihove posebne vloge ključnih akterjev, ki lahko zagotovijo pozitivne spremembe na področju človekovih pravic in demokracije. To vključuje povečanje zmogljivosti EU za takojšnji odziv na kršitve človekovih pravic ter okrepljeno podporo mednarodnim in regionalnim mehanizmom za zaščito človekovih pravic.

Podpora je namenjena tudi izvajanju misij za opazovanje volitev, naknadnemu ukrepanju po njihovih priporočilih ter izboljšanju demokratičnih in volilnih procesov. Poleg tega so bili bolje opredeljeni posebni cilji EIDHR v zvezi z varstvom človekovih pravic in podporo demokratičnim procesom, vključujejo pa zlasti:

- odločnejše besedilo o vlogi civilne družbe ter izrecno sklicevanje na sodelovanje med civilno družbo in lokalnimi organi ter ustreznimi državnimi ustanovami;
- večji poudarek na posameznih ranljivih skupinah (nacionalne, etnične, verske in jezikovne manjšine, ženske, lezbijke, geji, biseksualci, transseksualci in interseksualci (LGBTI), avtohtono prebivalstvo);
- močnejši poudarek na ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah.

2. Pristop EU do konfliktov in kriz, temelječ na upoštevanju človekovih pravic

Vključevanje človekovih pravic v preprečevanje konfliktov, krizno upravljanje in tranzicijsko pravičnost.

V letu 2015 so konflikti in krize prizadeli življenja milijonov civilistov. V oboroženih spopadih pogosto prihaja do hudih kršitev mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic. Zavezanost EU človekovim pravicam pomeni, da EU razsežnosti človekovih pravic vključuje v vse svoje politike in instrumente financiranja.

EU je v letu 2015 z dodatnimi ukrepi poskrbela, da sta bili njeni politika na področju človekovih pravic in politika enakosti spolov upoštevani pri načrtovanju, izvajanju, vodenju in evalvaciji **misij in operacij v okviru skupne varnostne in obrambne politike (SVOP).**

Vprašanja človekovih pravic in enakosti spolov so bila v skladu s postopki kriznega upravljanja iz leta 2013⁸ upoštevana pri načrtovanju novih misij in operacij, analiza stanja na področju človekovih pravic in enakosti spolov pa je vključena v dokumente načrtovanja v okviru SVOP. Leta 2015 so imele skoraj vse misije in operacije v okviru SVOP svetovalce ali kontaktne točke za človekove pravice in enakost spolov. Njihova naloga je med drugim, da poskrbijo, da so pri delovanju misije ali operacije upoštevani vidiki človekovih pravic in enakosti spolov, izvajajo pa tudi specifične dejavnosti.

Vidiki človekovih pravic in enakosti spolov so vključeni tudi v usposabljanja na področju SVOP – orientacijsko usposabljanje v okviru SVOP, usposabljanje pred napotitvijo in usposabljanje o reformi varnostnega sektorja –, ki jih organizira več držav članic v okviru Evropske akademije za varnost in obrambo (EAVO). Vidiki človekovih pravic in spola so tudi pomemben del usposabljanj na visoki ravni in za visoke vodstvene uslužbenke misij. Specializirano usposabljanje o človekovih pravicah, enakosti spolov, otrocih v oboroženih spopadih in zaščiti civilistov ter preprečevanju konfliktov je na voljo tudi v okviru EAVO in prek drugih pobud držav članic.

⁸ 7660/2/13 REV 2:
<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7660-2013-REV-2/sl/pdf>

EU je leta 2015 tudi prek strokovnega svetovanja s strani **Svetovalne misije v Ukrajini (EUAM)** pomembno prispevala k razvoju ukrajinske nacionalne strategije za človekove pravice, ki jo je avgusta 2015 potrdil ukrajinski predsednik Petro Porošenko, in akcijskega načrta za njeno izvajanje v obdobju 2016–2020. Svetovalci EUAM so sodelovali v delovnih skupinah in predložili priporočila, ki so bila vključena v končni osnutek akcijskega načrta. Najpomembnejši vidiki njihovih priporočil zajemajo nasvete glede preprečevanja mučenja in nečloveškega ravnanja, varstva pravic zapornikov, ključnih reform kazenskega sistema, zagotavljanja pravice do poštenega sojenja, pravice do zasebnosti in svobode do mirnega zbiranja. EUAM se je zavzela za enakost spolov, ratifikacijo istanbulske konvencije (o preprečevanju in zatiranju nasilja nad ženskami in nasilja v družini) ter sprejetje nacionalnega akcijskega načrta za izvajanje resolucije Varnostnega sveta ZN 1325 (o posledicah vojne za ženske in potencialni vlogi žensk pri obvladovanju konfliktov).

Svet je novembra 2015 sprejel sklepe in zadevni okvir politike EU o **tranzicijski pravičnosti**⁹, s čimer je EU postala prva regionalna organizacija, ki ima ciljno strategijo na področju tranzicijske pravičnosti. Okvir te politike je dokaz zavezanosti EU tranzicijski pravičnosti, z njim pa se krepi skladnost delovanja EU. Zagotavlja tudi smernice za osebje EU in držav članic EU.

EU je tozadevno ostala konkretno dejavna na terenu, kjer je sodelovala z državami v tranziciji pri njihovem odzivanju na krize, preprečevanju konfliktov, obnovi po konfliktih ter varnostnih in razvojnih dejavnostih. Leta 2015 je o tem vprašanju razpravljala na več kot dvanajstih političnih dialogih s partnerskimi državami. Oktobra je bil imenovan odposlanec EU za kolumbijski mirovni proces, ki naj bi pomagal pri izvajanju mirovnega sporazuma v tej državi, doseženega 23. septembra. Vse leto je potekalo tudi usposabljanje osebja EU in držav članic, zaposlenega na področju tranzicijske pravičnosti.

⁹ 13576/15: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13576-2015-INIT/sl/pdf>

EU je bila še naprej ena od največjih donatork na svetovni ravni za pobude na področju tranzicijske pravičnosti ter je zagotavljala financiranje za pravosodje, pobude za ugotavljanje resnice, institucionalne reforme in odškodninske programe, vključno s podporo civilni družbi in skupinam žrtev. Med drugim je leta 2015 financirala majhen pilotni projekt v Demokratični republiki Kongo (DRK) za podporo dostopa žrtev do pravice ter obsežno podprla usposabljanje tožilcev in kampanje ozaveščanja za Mednarodno kazensko sodišče ZN za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Podprla je tudi dostop do sodnega varstva za žrtve v okviru globalnega programa, ki se izvaja skupaj z Agencijo ZN za ženske, o prehodni pravosodni ureditvi, ki upošteva razlike med spoloma.

Pri podpiranju tranzicijske pravičnosti je še naprej tesno sodelovala z ZN (zlasti s posebnim poročevalcem za spodbujanje resnice, pravice, odškodnin in jamstev za neponavljanje kršitev), regionalnimi organizacijami ter civilno družbo.

Še vedno si je prizadevala zagotavljati, da so odgovorni za genocid, vojne zločine in zločine proti človeštvu pripeljani pred sodišča, ter da se za žrtve teh grozodejstev doseže pravica. Tozadevno je še naprej podpirala **Mednarodno kazensko sodišče (MKS)**¹⁰, med drugim z zagotavljanjem politične podpore temu sodišču v večstranskih forumih, kot sta Varnostni svet ZN in Svet ZN za človekove pravice. Sodišču je finančno pomagala ter se pri akterjih civilne družbe zavzela za podporo njegovemu obstoju.

Ta podpora se med drugim izraža prek nenehnega zavzemanja EU za univerzalnost Rimskega statuta in spodbujanje boljšega razumevanja mandata Mednarodnega kazenskega sodišča. EU si je še naprej z vsemi močmi prizadevala, da bi ta proces s tretjimi državami – zlasti v okviru dialogov o človekovih pravicah – še nadgradili, in sicer s sistematičnimi kampanjami demarš po vsem svetu, izvedbo ciljnih lokalnih ali regionalnih seminarjev, sistematičnim vključevanjem zadevne klavzule v sporazume s tretjimi državami, spodbujanjem ratifikacije Rimskega statuta Mednarodnega kazenskega sodišča ali pristopa k njemu ter zagotavljanjem pomoči pri njegovem izvajanju oziroma s finančno podporo organizacijam civilne družbe, ki se zavzemajo za univerzalnost navedenega statuta.

¹⁰ V skladu s Sklepom Sveta 2011/168/SZVP z dne 21. marca 2011 in s sporazumom iz leta 2006 o sodelovanju in pomoči.

EU in njene države članice imajo vodilno vlogo pri prizadevanjih za krepitev sodelovanja s sodiščem. EU je zlasti dosledno ukrepala pri spodbujanju polnega sodelovanja držav z Mednarodnim kazenskim sodiščem, vključno s takojšnjo izvršitvijo nalogov za prijetje. Pri odzivanju tretjih držav na nesodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem se je EU osredotočila predvsem na to, kako lahko povezava in njene države članice obravnavajo primere nesodelovanja ter stalne ali večkratne primere nesodelovanja in kdaj se je treba izogniti nebitnim stikom s posamezniki, za katere je Mednarodno kazensko sodišče izdalo naloge za prijetje. To odlično ponazarja odziv EU na obisk sudanskega predsednika Omarja al Baširja v Južni Afriki.¹¹

EU je bila tudi še naprej v celoti zavezana izvajanju načela dopolnjevanja iz Rimskega statuta. V ta namen je zagotovila operativne smernice za odpravo vrzeli med mednarodnimi pravosodnimi ureditvami in nacionalnimi pravosodnimi sistemi. Na Slonokoščeni obali, na primer, je prispevala h krepitvi pravosodja in zmogljivosti za pridržanje. Posebno pozornost je namenila rehabilitaciji sistema sodišč, da bi vsem državljanom omogočili enakopraven dostop.

Še vedno je pomembna zagovornica **mednarodnega humanitarnega prava** in humanitarnih načel. Hristos Stilianides, evropski komisar za humanitarno pomoč in krizno upravljanje, je na primer v svojih izjavah o napadih na Mednarodni odbor Rdečega križa (ICRC) v Jemnu 25. avgusta in 2. septembra 2015 pozval vse strani v konfliktu, naj spoštujejo mednarodno humanitarno pravo in prenehajo napadati humanitarne delavce. V izjavi z dne 18. septembra 2015 o napadu na civilna območja v sirskem mestu Alep je obsodil vse vsesplošne napade na civiliste in vse strani v konfliktu pozval k spoštovanju mednarodnega humanitarnega prava ter zaščiti civilistov. Tudi v izjavi o letalskih napadih na bolnišnico Zdravnikov brez meja v afganistanskem Kunduzu 3. oktobra 2015 je pozval vse zadevne strani, naj spoštujejo mednarodno humanitarno pravo ter zagotovijo zaščito zdravstvenih ustanov in humanitarnih delavcev.

¹¹ 150614_02_en, Bruselj, 14/6/2015:
http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150614_02_en.htm

Še naprej je izvajala smernice o mednarodnem humanitarnem pravu, ki jih je sprejela leta 2005 (in so bile posodobljene leta 2009), v katerih so določena operativna orodja, s katerimi Evropska unija in njene institucije spodbujajo skladnost z mednarodnim humanitarnim pravom. Cilj smernic je tudi promoviranje spoštovanja mednarodnega humanitarnega prava v tretjih državah in s strani nedržavnih akterjev.

EU si je nadalje prizadevala za večjo udeležенost pri glavnih instrumentih mednarodnega humanitarnega prava in drugih ustreznih pravnih instrumentih, ki vplivajo na mednarodno humanitarno pravo¹².

Še naprej je podpirala države pri sprejemanju nacionalne zakonodaje v zvezi z njihovimi obveznostmi glede mednarodnega humanitarnega prava, s čimer se izboljšuje izvajanje mednarodnega humanitarnega prava na nacionalni ravni. Pri iraški vladi se je na primer zavzemala za to, da bi ta pristopila k Dodatnemu protokolu II k Ženevskim konvencijam, s čimer bi uveljavila celoten okvir mednarodnega humanitarnega prava na področju oboroženih spopadov, ki nimajo mednarodnega značaja. Financirala je tudi programe za pomoč pri vzpostavljanju učinkovitega in odgovornega varnostnega in pravosodnega sektorja.

Še naprej se je zavzemala za razširjanje in usposabljanje na področju mednarodnega humanitarnega prava ter podpirala publikacije o njem, tako v EU kot v tretjih državah, in zlasti v stikih z nacionalnimi organi, oboroženimi nedržavnimi akterji in humanitarnimi akterji. Na učnem programu misij EU za usposabljanje v Somaliji in Maliju so denimo tudi vsebine s področja mednarodnega prava človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava.

Pomemben partner pri zagotavljanju usposabljanja in razširjanja usposabljanj s področja mednarodnega humanitarnega prava je vselej Mednarodni odbor Rdečega križa (ICRC), ki ga EU tozadevno še naprej podpira.

¹² Ob polnem spoštovanju dodeljenih pristojnosti in omejitev glede zadev, povezanih z mednarodnim humanitarnim pravom, ki jih ima EU na podlagi Pogodbe o Evropski uniji (PEU) in Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), kot je bila spremenjena z Lizbonsko pogodbo.

EU, njene države članice in nacionalna združenja Rdečega križa iz držav Evropske unije so na **32.**

Mednarodni konferenci Rdečega križa in Rdečega polmeseca, ki je potekala od 8. do 10.

decembra 2015, sklenile več ambicioznih skupnih zavez.¹³ Med drugim zadevajo zlasti krepitev spoštovanja mednarodnega humanitarnega prava, krepitev mednarodnega humanitarnega prava za zaščito oseb, ki jim je odvzeta prostost, spodbujanje in razširjanje mednarodnega humanitarnega prava ter boljše spoštovanje in varovanje zdravstvenih misij v času oboroženih spopadov ali drugih izrednih razmer ter preprečevanje spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola ter odzivanje nanj v času oboroženih spopadov ali pri odpravljanju posledic nesreč in drugih izrednih razmer.

Migranti, begunci in prosilci za azil

Leta 2015 je bila Evropa soočena z doslej največjimi tokovi beguncev, prosilcev za azil in migrantov z neurejenim statusom, kar je vključevalo tudi pomembno povečanje deleža otrok med migranti ter povzročilo humanitarno krizo v Sredozemlju in na zahodnobalkanski migracijski poti ter nadaljnje tragične smrti na morju.

¹³

<http://rcrcconference.org/international-conference/pledges/>.

EU si je spričo tega velikega izziva prizadevala v svojem odzivu zagotoviti prednostno mesto varstvu človekovih pravic. Evropski svet je v izjavi z dne 23. aprila¹⁴ in sklepih z dne 25. in 26. junija¹⁵ potrdil, da se je treba na humanitarno krizo hitro in učinkovito odzvati, obenem pa pripraviti tudi srednjeročno in dolgoročno strategijo ter okrepiti sodelovanje s tretjimi državami izvora in tranzita. Evropska komisija je maja sprejela Evropsko agendo o migracijah¹⁶, kjer je spoštovanje človekovih pravic prednostno na vseh področjih ukrepanja. Afriški in evropski voditelji so se 11. in 12. novembra srečali na vrhu v Valeti, kjer so poudarili pomen varovanja človekovih pravic migrantov; akcijski načrt¹⁷, sprejet na tem vrhu, zajema več jasnih tozadevnih zavez, vključno z lajšanjem dostopa do sodnega varstva, pravne pomoči, zaščite prič, zdravstvenega varstva in socio-psihološke pomoči za begunce, migrante in prosilce azila, podpiranjem prizadevanj držav za pristop in spoštovanje Konvencije o beguncih iz leta 1951 in protokola k njej iz leta 1967, krepitevijo zmogljivosti za zadevno varstvo v državah gostiteljicah ter obravnavanjem kršitev človekovih pravic, ki prispevajo k nestabilnosti. Na konferenci na visoki ravni o vzhodnosredozemski in zahodnobalkanski poti 8. oktobra v Luxembourg so ponovno potrdili odločno zavezanost k spoštovanju dostojanstva migrantov in beguncev ter njihovih človekovih pravic, kar se odraža v konkretnih operativnih ukrepih iz izjave voditeljev o tokovih beguncev na zahodni balkanski poti, sprejete 25. oktobra¹⁸.

¹⁴ 204/15: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/04/23-special-euco-statement/>

¹⁵ 500/15: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/06/26-euco-conclusions/>

¹⁶ COM(2015) 240 final: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009Q1211\(1465546809512\)&from=SL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009Q1211(1465546809512)&from=SL)

¹⁷ 809/15: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/12-valletta-final-docs/>

¹⁸ http://ec.europa.eu/news/2015/docs/leader_statement_final.pdf

Človekove pravice so že dolgo prednostna naloga EU pri sodelovanju s tretjimi državami v okviru širše zunanje migracijske politike – globalnega pristopa k vprašanju migracij in mobilnosti¹⁹ – ki vključuje človekove pravice migrantov in beguncev kot medsektorsko vprašanje. EU je leta 2015 še naprej podpirala projekte v partnerskih državah, namenjene izboljšanju razmer pri omejitvi gibanja migrantov, dejavnosti za izboljšanje obravnavanja otrok migrantov brez spremstva, projekte krepitve zmogljivosti za razvoj boljših sistemov za zaščito beguncev ter projekte za izboljšanje dostopa migrantov do pravnega varstva. Evropska komisija je v okviru svežnja za migracije, sprejetega 9. septembra, namenila 1,8 milijarde EUR za ustanovitev skrbniškega sklada EU za Afriko²⁰, ki bo med drugim financiral projekte za zagotavljanje boljše zaščite migrantov, beguncev in prosilcev za azil ter v podporo skupnostim, ki so jih sprejele. Leta 2015 je regionalni skrbniški sklad Evropske unije za odziv na krizo v Siriji²¹ (sklad Madad) sprejel prvi sveženj ukrepov odzivanja v vrednosti 390 milijonov EUR. Iz skrbniškega sklada se bo zagotovila pomoč za približno poldrugi milijon sirskih beguncev ter gostiteljske skupnosti v Jordaniji, Libanonu in Turčiji, usmerjena pa bo predvsem na otroke in mlade na področjih izobraževanja, odpornosti in lokalnega razvoja, zdravstva, vode in sanitarnih zadev ter prehranske varnosti. Novembra 2015 je EU začela izvajati instrument za begunce v Turčiji, ki bo za podporo sirskim beguncem v Turčiji zagotovil 3 milijarde EUR. EU je še naprej podpirala regionalni program za begunce iz Sirije za razvoj in zaščito v Iraku, Jordaniji in Libanonu, leta 2015 pa sta se začela še dva nova regionalna programa za razvoj in zaščito na območju Afriškega roga in severne Afrike. Varstvo človekovih pravic migrantov in beguncev je ključni element teh programov.

Iz globalnega razpisa za zbiranje predlogov v okviru EIDHR za leto 2015 je bilo 5 milijonov EUR dodeljenih projektom v podporo človekovim pravicam migrantov, med drugim tudi prosilcev za azil v tretjih državah in notranje razseljenih oseb, ter oseb brez državljanstva. To dopolnjuje globalne ukrepe civilne družbe v vrednosti 11,5 milijona EUR, ki so se začeli izvajati leta 2014 in so usmerjeni v varstvo in spodbujanje pravic ranljivih migrantov in žrtev trgovine z ljudmi.

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011DC0743&rid=1>

²⁰ http://ec.europa.eu/europeaid/regions/africa/eu-emergency-trust-fund-africa_en

²¹ http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/syria/madad/index_en.htm

Skozi vse leto so se pravice migrantov sistematično obravnavale med političnimi dialogi o človekovih pravicah s partnerskimi državami, partnerstva za mobilnost pa so zagotavljala okvir za sistematično obravnavanje vprašanj v zvezi s človekovimi pravicami med dialogi o migracijski politiki s tretjimi državami. Doslej je vzpostavljenih osem takih partnerstev za mobilnost, potekajo pa še pogajanja z Belorusijo in Libanonom.

Operacija EUNAVFOR MED SOPHIA²² zagotavlja, da vsi njeni uslužbenci opravijo usposabljanje o človekovih pravicah in mednarodnem pravu, dodeljeni pa so ji bili tudi svetovalci na področju človekovih pravic, begunskega prava in enakosti spolov. Do konca leta 2015 je operacija pripomogla k rešitvi 7 000 ljudi iz morja.

Trgovina z ljudmi je bistven del evropske agende o migracijah in evropske agende za varnost. EU je leta 2015 področje trgovine z ljudmi prednostno obravnavala v novem Akcijskem načrtu za človekove pravice in demokracijo ter v novem okviru dejavnosti EU za enakost spolov in krepitev vloge žensk v zunanjih odnosih EU za obdobje 2016–2020, kjer je ena od prednostnih nalog odprava trgovine z dekleti in ženskami za vse oblike izkoriščanja. Politični voditelji so se na vrhu v Valletti nadalje zavezali, da bodo zagotovili zaščito, podporo in pomoč žrtvam trgovine z ljudmi ter posebno pozornost namenili ranljivim skupinam, kot so ženske in otroci.

EU je na notranji, pa tudi zunanji ravni okrepila boj proti prisilnemu delu, saj dejavno spodbuja ratifikacijo Protokola iz leta 2014 h Konvenciji o odpravi prisilnega dela iz leta 1930 (št. 29) Mednarodne organizacije dela²³.

²² Pomorske sile Evropske unije – Sredozemlje. Operacija Sofija

²³ Sklep Sveta (EU) 2015/2037 in Sklep Sveta (EU) 2015/2071.

Preprečevanje terorizma

Leta 2015 je bila Evropa soočena s terorističnimi napadi in več spodletelimi poskusi po vsej celini, kar je terjalo veliko človeških življenj in zmotilo rutino vsakdana. Spodbujanje k terorizmu prihaja zlasti iz tujine (ISIL/Daiš), vendar so bili povzročitelji terorističnih dejanj večinoma državljani EU.

Teroristične organizacije po vsem svetu so še naprej odgovorne za hude in resne kršitve človekovih pravic. Teroristične organizacije, kot ISIL/Daiš, Al Kaida, Boko Haram in druge, vsakodnevno izvajajo izredno nasilna dejanja, kot so poboji, posilstva, zasußenjevanje, mučenje, ugrabitve in izsiljevanje. Evropska unija in njene države članice so odločno zavezane, da se bodo skupaj s partnerji borile proti terorističnim organizacijam in temeljnim vzrokom terorizma.

V teh izrednih okoliščinah je EU še naprej poudarjala, da je dosledno spoštovanje človekovih pravic v središču vseh učinkovitih in uspešnih protiterorističnih ukrepov.

Na januarske dogodke v Parizu se je odzvala dosledno v skladu s svojo strategijo za boj proti terorizmu iz leta 2005 ter ob polnem spoštovanju mednarodnega prava in mednarodnih standardov na področju človekovih pravic. Največ poudarka je namenila preprečevanju terorizma, zlasti s preprečevanjem radikalizacije, novačenja, opremljanja in financiranja terorizma, ter potrebi po obravnavanju vzročnih dejavnikov, kot so konflikti, revščina, širjenje orožja in nestabilnost posameznih držav, ki terorističnim skupinam omogočajo priložnosti za razcvet.

Svet za zunanje zadeve je tako v sklepih iz februarja 2015 o boju proti terorizmu²⁴ pozval k preprečevanju radikalizacije in nasilnega ekstremizma s podpiranjem pobud, kot so institucije, vzpostavljene na pobudo Svetovnega foruma za boj proti terorizmu: mednarodni center odličnosti za boj proti nasilnemu ekstremizmu, Svetovni sklad za vključenost in pripravljenost skupnosti ter Mednarodni inštitut za pravosodje in pravno državo. Te institucije v glavnem podpirajo nacionalne strategije za preprečevanje terorizma, obravnavajo temeljne vzroke radikalizacije, spodbujajo strpnost in razumevanje med ljudmi in družbami ter pripravljajo inovativna usposabljanja za udejanjanje dobrih praks na področju preprečevanja terorizma in temelječih na vladavini prava.

²⁴ Sporočilo za javnost 43/15: <http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2015/02/150209-council-conclusions-counter-terrorism/>

Pomembna vzvoda pri določanju in razširjanju najboljših praks ter preprečevanju radikalizacije sta zlasti omrežje EU za ozaveščanje o radikalizaciji in mreža 2000 zadevnih izvajalcev dejavnosti v EU. Vključujeta tudi oblikovanje alternativnih sporočil, ki preprečujejo radikalizacijo v zgodnjih fazah in skušajo ovreči teroristično propagando v družbenih medijih. EU je tudi zavezana, da bo grožnjo, ki jo pomenijo tuji teroristični borci, odpravila s celovitim strateškim pristopom, ki ga odraža strategija EU za boj proti terorizmu za Sirijo in Irak, sprejeta oktobra 2014.

V novem akcijskem načrtu za človekove pravice in demokracijo je poudarjeno, da je treba spoštovanje svobode mnenja in izražanja vključiti v oblikovanje politik in programov, ki zadevajo boj proti terorizmu.

V dokumentih o drugih politikah EU, med drugim tudi v strategiji enotnega digitalnega trga²⁵, je poudarjeno, da se potreba po varnosti in boj proti širjenju nezakonitih vsebin ne bi smela udejanjati na škodo človekovih pravic, kot je svoboda izražanja.

Vse leto so bila vprašanja človekovih pravic obravnavana med dialogi z naslednjimi tretjimi državami: Indijo, Izraelom, Pakistanom in Tunizijo, pa tudi z ZN. Poleg tega je bila v Libanonu organizirana delavnica. EU tretje države med dialogi vedno poziva k vključitvi človekovih pravic v njihove dejavnosti boja proti terorizmu in poziva sodstvo, naj se s pravosodnega sistema, oprtega na priznanja, preusmeri na sistem, temelječ na dokazih.

Regija Bližnjega vzhoda in severne Afrike ostaja prednostna za oblikovanje strategije, s katero bi upoštevali vse temeljne dejavnike terorizma in radikalizacije, udejanjili vključujoč pristop, ki bi zajel civilno družbo, in spoštovali mednarodne standarde na področju človekovih pravic.

Letno srečanje držav članic EU na podlagi resolucije Varnostnega sveta ZN 1325 je bilo posvečeno ženskam, miru in varnosti v okviru terorizma in nasilnega ekstremizma. EU je ob robu 70. zasedanja Generalne skupščine ZN organizirala dogodek o vključevanju razsežnosti spola v preprečevanje in odpravljanje politike in prakse nasilnega ekstremizma. Oktobra 2015 je bila sprejeta nova resolucija Varnostnega sveta ZN 2242, s katero je bil boj proti terorizmu in nasilnemu ekstremizmu vključen na agendo s področij žensk, miru in varnosti.

²⁵ http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market_en

Tozadevno ukrepanje EU je vse bolj pomembno s političnega vidika, glede na geografski obseg ter finančno, saj zadevni ukrepi za trenutne projekte predvidevajo skupno 142 milijonov EUR. Ker projekti za krepitev zmogljivosti za boj proti terorizmu pogosto potekajo v državah, kjer se človekove pravice ne spoštujejo v zadostni meri, je treba varnostne pomisleke uravnotežiti s področjem človekovih pravic. Evropska komisija je v tem okviru razvila operativne smernice za upoštevanje človekovih pravic v celotnem projektnem ciklu ukrepov na področju boja proti terorizmu in organiziranemu kriminalu, vključno s kibernetko kriminaliteto, ter kibernetске varnosti, kot je določeno v uredbi EU o vzpostavitvi instrumenta za prispevanje k stabilnosti in miru²⁶.

3. Reševanje najpomembnejših izzivov na področju človekovih pravic in demokracije

Spodbujanje odprtega prostora za civilno družbo in podpiranje zagovornikov človekovih pravic

V zadnjih letih se pojavljajo novi trendi na tem področju. Pozitiven je trend vse večjega števila organizacij civilne družbe, do česar prihaja zlasti zaradi socialnih omrežij in uporabe novih informacijskih tehnologij, po drugi strani pa so se okrepili negativni omejevalni ukrepi zoper organizacije civilne družbe s strani avtoritarnih vlad. Med pereče nevarnosti za civilno družbo med drugim spadajo blatenje, omejevanje dostopa do financiranja iz tujine ter ustrahovanje aktivistov in nasilje nad njimi, vključno z zasebnimi podjetji ali milicami. Veliko je primerov, v katerih država posameznikov in organizacij ne zavaruje ustrezno oziroma ne izvede preiskav ali pregona.

EU je leta 2015 večkrat izrazila zaskrbljenost, tudi v dvostranskih dialogih o človekovih pravicah in v večstranskih organih, zaradi vedno večjega omejevanja svobode do združevanja, svobode izražanja, svobode mirnega zbiranja in – bolj splošno – zaradi omejevanja dejavnosti organizacij civilne družbe, tudi socialnih partnerjev.

²⁶ Uredba (EU) št. 230/2014, člen 10: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R0230&qid=1466424188171&from=SL>

EU se je v letu 2015 na področju svobode izražanja na spletu in drugje usmerila v izvajanje svojih smernic iz leta 2014²⁷. V dialogih o človekovih pravicah je opozarjala na sprejetje smernic ter tretje države pozivala k odločnim ukrepom za preprečevanje nasilja in nadlegovanja ter za spodbujanje varnega okolja za novinarje in druge medijske akterje. Če je bilo treba, je javno obsodila napade na novinarje in blogerje.

EU se je z namenom spodbujanja svobode mnenja in izražanja v sodelovanju s civilno družbo in drugimi zainteresiranimi stranmi udeležila razprav organizacije za dodeljevanje spletnih imen in števil (ICANN), foruma o upravljanju interneta (IGF, v okviru procesa desetletnega pregleda Svetovnega vrha o informacijski družbi (WSIS) in tudi svetovne konference o kibernetnem prostoru v Haagu, ki je potekala 15. in 16. aprila 2015. Prav tako je pozorno spremljala delo Koalicije za svobodo na spletu.

Sklepi Sveta o kibernetni diplomaciji²⁸ so bili sprejeti leta 2015. Ti sklepi skupaj s sklepi Sveta o upravljanju interneta iz leta 2014²⁹ odražajo potrebo po varstvu človekovih pravic na spletu, vključno s pravico do svobodnega izražanja in zaščite zasebnosti in osebnih podatkov.

Da bi lahko vse prihodnje programe načrtovali ustrezno podkrovano, se uporaba smernic o svobodi izražanja spodbuja tudi v vseh delegacijah EU. Nov program za podporo delegacijam pri podpiranju medijev in svobode izražanja s strani EU v demokratičnih pilotnih državah se financira iz EIDHR in naj bi se začel izvajati leta 2016 ter naj bi delegacijam in medijskim akterjem omogočil lažjo uporabo smernic pri ukrepih in dejavnostih zadevne politike. Nove projekte/programe, ki se financirajo iz geografskih instrumentov financiranja, so na primer sprejeli v Jordaniji, Senegalu in Tuniziji. Poleg tega se je iz EIDH v letih 2014/2015 financiralo več projektov na področjih, ki jih zadevajo smernice, na primer v Mjanmaru/Burmi.

²⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/142549.pdf

²⁸ 6122/15: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6122-2015-INIT/sl/pdf>

²⁹ 16200/14: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16200-2014-INIT/sl/pdf>

EU je zavezana tudi zagotavljanju visoke ravni varstva osebnih podatkov posameznikov v EU ter spodbujanju visokih standardov varstva podatkov pri sodelovanju z zunanjimi partnerji. Kar zadeva pravni okvir EU, trenutno poteka revizija in krepitev Direktive 95/46/ES³⁰ o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov.

Skozi vse leto 2015 je EU opazala vse več izzivov in ovir na področju svobode do mirnega zbiranja. Prišlo je na primer do pretirane uporabe sile pri nadzoru demonstracij ter uporabe čezmernih glob in kazni za organizacijo ali sodelovanje pri neodobrenih mirnih protestih. Leta 2015 je bilo v več javnih izjavah pozvano k spoštovanju pravice do mirnih demonstracij in poudarjen pomen spodbujanja pravice do javnih protestov.

Kot del širšega dialoga in sodelovanja med EU in civilno družbo je EU 3. in 4. decembra v Bruslju organizirala **forum EU in nevladnih organizacij za leto 2015 o človekovih pravicah**, kjer so govorili le o vprašanju varovanja in spodbujanja prostora civilne družbe in o načinih za doseganje političnih odzivov pri obravnavanju nevarnosti za delovanje civilne družbe v mnogih državah. Foruma se je udeležilo več kot 230 udeležencev, večinoma iz organizacij civilne družbe z vsega sveta.

VP/PP Federica Mogherini je v svojem govoru odločno podprla nevladne organizacije, dejavne na področju človekovih pravic, ter zbranim dejala, da ima civilna družba ključno vlogo na področju zunanje politike EU. Je bistveni akter in glavni gonilnik sprememb v vseh družbah z vidika demokracije, dobrega upravljanja, odpornosti, kohezije in spodbujanja temeljnih človekovih pravic.³¹ Visoka predstavnica je pozvala tudi k obnovljenim ukrepom proti nadzorovanju dejavnosti civilne družbe v številnih državah po svetu.

³⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=URISERV:114012&from=EN>
³¹ 151204_01_en. Govor visoke predstavnice/podpredsednice Federice Mogherini na forumu EU in nevladnih organizacij o človekovih pravicah decembra 2015:
http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/151204_01_en.htm

Med govorci so bili tudi Maina Kiai, posebni poročevalec ZN za pravico do svobode mirnega zbiranja in do združevanja, Michel Forst, posebni poročevalec ZN za položaj zagovornikov človekovih pravic, Emilio Álvarez Icaza Longoria, izvršni sekretar Medameriške komisije za človekove pravice³² (IACHR/CIDH), Stavros Lambrinidis, posebni predstavnik EU za človekove pravice, ter številni zagovorniki človekovih pravic. EU odločno podpira posebne poročevalce ZN, ki podpirajo zagovornike človekovih pravic in civilno družbo.

Evropska unija se zaveda pomembne vloge nacionalnih institucij za človekove pravice kot akterjev za človekove pravice in dejavnikov, ki omogočajo razvoj, ter krepi politično in finančno podporo zanje,

kar je prvi cilj iz novega akcijskega načrta EU za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2015–2019 in je dokaz, da za EU te institucije predstavljajo ključne akterje v širši strukturi za človekove pravice. Spodbujanje odgovornosti lokalnih akterjev, vključno s podpiranjem javnih institucij (cilj 1 iz akcijskega načrta EU) odraža tudi zamisel o spodbujanju partnerstev, saj lahko človekove pravice in demokracija uspevajo le tam, kjer lokalni akterji sprejemajo odgovornost.

Nacionalne institucije za človekove pravice so lahko – če delujejo neodvisno ter imajo zadostne finančne in človeške vire – resnični most med civilno družbo, prebivalstvom in vlado na eni strani ter med nacionalnimi organi in regionalnimi oziroma mednarodnimi telesi za človekove pravice na drugi strani.

So ključni deležniki in temeljni element okvira človekovih pravic na mednarodni, regionalni in nacionalni ravni. S svojimi dejavnostmi spremljanja, poročanja, obravnavanja pritožb ter svetovanja pomembno prispevajo k spoštovanju mednarodnih standardov človekovih pravic. Dejansko so vse pomembnejši za zagotavljanje uveljavljanja človekovih pravic na terenu in prispevajo k razvoju.

³² Medameriška komisija za človekove pravice (IACHR ali CIDH v treh drugih uradnih jezikih: špansko Comisión Interamericana de los derechos Humanos, francosko Commission Interaméricaine des Droits de l'Homme, in portugalsko Comissão Interamericana de Direitos Humanos).

Poleg politične zavezanosti EU nacionalne institucije za človekove pravice podpira tudi prek finančne podpore iz EIDHR. V letu 2015 se je začel triletni program, namenjen krepitvi zmogljivosti nacionalnih institucij za človekove pravice, za katerega EU prispeva 5 milijonov EUR. Cilj je podpreti zmogljivosti nacionalnih institucij za človekove pravice ter sodelovanje z njihovimi regionalnimi in mednarodnimi mrežami. Program je usmerjen na štiri tematska področja: ekonomske, socialne in kulturne pravice, podjetništvo in človekove pravice, izobraževanje s področja človekovih pravic in krepitev ključnih nalog nacionalnih institucij za človekove pravice.

Poleg tega se je v okviru evropskih razvojnih dni, ki so bili 3. in 4. junija 2015 v Bruslju, iz EIDHR financiral dogodek na visoki ravni z nacionalnimi institucijami za človekove pravice z namenom ozaveščanja o zavezi EU podpiranju človekovih pravic. Udeleženci, med njimi skoraj sto predstavnikov različnih nacionalnih institucij za človekove pravice in zadevnih regionalnih omrežij, so razpravljali o vlogi, potencialu in razvoju nacionalnih institucij za človekove pravice na področju razvoja, zlasti v okviru razprave o agendi 2030.

V letu 2015 so vlade v več državah še vedno pritiskale na zagovornike človekovih pravic. Uradniki EU, napoteni v tretje države, so še naprej udeleževali smernice EU o zagovornikih človekovih pravic iz leta 2004³³, tudi z rednimi stiki z zagovorniki človekovih pravic, spremljanjem njihovih sojenj, njihovimi obiski v zaporih in diskretnim opozarjanjem oblasti na zadevne primere. Leta 2015 so bila vprašanja v zvezi z zagovorniki človekovih pravic in zadevni primeri izpostavljeni v dialogih o človekovih pravicah, na srečanjih pododbora ali med posvetovanji z 21 državami; nekateri zaprti zagovorniki človekovih pravic so bili po obravnavi njihovega primera izpuščeni.

³³ <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/GuidelinesDefenders.pdf>

EU je leta 2015 iz sklada EIDHR za nujne primere ogroženih **zagovornikov človekovih pravic** podprla prek 160 zagovornikov človekovih pravic z družinami. Donacije so bile uporabljene za plačilo sodnih taks, zdravstvene oskrbe, namestitve varnostne opreme, nujnih premestitev in za številne druge praktične ukrepe v podporo zagovornikom človekovih pravic. Svetovni razpis za zbiranje predlogov v okviru EIDHR, objavljen avgusta, je bil namenjen podpiranju zagovornikov človekovih pravic, dejavnih na lokalni ravni, ter zlasti usmerjen na najtežavnejše razmere in oddaljena območja, znašal pa je 5 milijonov EUR. Novi mehanizem EU za zagovornike človekovih pravic, poimenovan „ProtectDefenders.eu“ (Zaščitimo zagovornike), je začel delovati 1. oktobra in do konca leta 2015 podprl več kot 85 zagovornikov človekovih pravic. Uradno ga je otvoril PPEU Lambrinidis 2. decembra, zagotavlja pa kratko-, srednje- in dolgoročno podporo, tudi pravno in zdravstveno pomoč; spremljanje sojenj in razmer v zaporih, premestitve, zagovorništvo, podporo nacionalnim omrežjem in razvoj strategij za preprečevanje omejitev, ki veljajo za zagovornike človekovih pravic. Mehanizem s proračunom 15 milijonov EUR upravlja konzorcij 12 neodvisnih mednarodnih nevladnih organizacij, dopolnjuje pa drugi vzpostavljen redni instrument podpore zagovornikom človekovih pravic, EIDHR.

EU je spodbudno okolje za civilno družbo podpirala na večstranski ravni prek številnih dejavnosti z različnimi regionalnimi partnerji, med katerimi je tudi Afriška unija, s katero je novembra 2015 organizirala dialog o človekovih pravicah.

EU je sodelovala na tematski razpravi o svobodi zbiranja in združevanja, ki jo je 7. in 8. oktobra 2015 organiziral Odbor ministrov Sveta Evrope, in na skupni delavnici o svobodi mnenja in izražanja ter svobodi združevanja in mirnega zbiranja z Ligo arabskih držav, ki je aprila 2015 potekala v Bruslju, kjer je beseda tekla zlasti o najboljših načinih spodbujanja teh pravic v skladu z mednarodnimi standardi.

Z Ligo arabskih držav je bila v Bruslju pripravljena ločena delavnica o civilni družbi in evropsko-arabskem sodelovanju pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja ZN, namenjena preučitvi možnosti civilne družbe kot dejavnika preobrazbe pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Prvi politični dialog o človekovih pravicah med EU in ASEAN, ki mu je predsedoval posebni predstavnik EU Stavros Lambrinidis, je bil vključen v enotedenski obisk predstavnikov komisije ASEAN za človekove pravice v Bruslju ter namenjen spodbujanju dialoga in izmenjavi izkušenj glede sodelovanja z organizacijami civilne družbe iz obeh regij. EU si je še naprej prizadevala zagotavljati, da svoboda tiska ostaja pomembno vprašanje na delovnem programu ZN, zato je bila dejavna v vseh ustreznih večstranskih forumih in podpirala mandat posebnega poročevalca ZN za spodbujanje in varstvo pravice do svobode mnenja in izražanja ter tesno sodelovala s posebnimi poročevalci z ustreznimi mandati iz Afriške unije (AU), Organizacije ameriških držav (OAS), OVSE in Organizacije islamskega sodelovanja (OIC). Podpira mandat novo imenovanega posebnega poročevalca ZN o pravici do zasebnosti. EU je podprla resolucijo Sveta ZN za človekove pravice o varnosti novinarjev, resolucije Generalne skupščine ZN o pravici do zasebnosti v digitalni dobi, o človekovih pravicah in internetu ter izdala skupno izjavo o ponovni potrditvi pravice do svobodnega izražanja, vključno z ustvarjalnim in umetniškim izražanjem.

EU je na 70. zasedanju Generalne skupščine ZN podprla ustrezno resolucijo glede zagovornikov človekovih pravic. Ob robu 28. zasedanja Sveta za človekove pravice je februarja začela javno kampanjo v družbenih medijih **#idefend** v sodelovanju z Uradom visokega komisarja za človekove pravice ter Brazilijo, Republiko Korejo in Tunizijo. EU je opozarjala na položaj zagovornikov človekovih pravic v številnih izjavah v večstranskih forumih, med drugim v Svetu za človekove pravice in na zasedanju Stalnega sveta OVSE, ter gostila spremljevalni dogodek o zagovornikih človekovih pravic na srečanju OVSE v Varšavi o uresničevanju človeške razsežnosti.

Kampanja #idefend

Evropska unija je v sodelovanju z Uradom visokega komisarja za človekove pravice in stalnimi predstavništvii Brazilije, Republike Koreje in Tunizije pri Združenih narodih v Ženevi ob robu 28. zasedanja Sveta za človekove pravice začela javno kampanjo izražanja podpore zagovornikom človekovih pravic po vsem svetu in solidarnosti z njimi. Prek kampanje #idefend naj bi izboljšali ozaveščenost javnosti o pomembnem prispevku, ki ga imajo zagovorniki civilne družbe na področju spodbujanja in varovanja človekovih pravic po vsem svetu, a tudi glede nevarnosti, ki jim pretijo. Kampanji se je v Svetu za človekove pravice pridružilo več kot 500 udeležencev, ki so potrdili svojo podporo. V kabini za fotografiranje kampanje se je fotografiralo več ministrov, vodij držav ali mednarodnih organizacij oziroma veleposlanikov, ljudje z vsega sveta pa so na družbenih medijih tviter ali facebook pod tematsko oznako #idefend objavljali svoje fotografije.

Svoboda vere ali prepričanja

Marsikje po svetu nasprotujejo verski svobodi. Pripadniki verskih manjšin so preganjani in prisiljeni pobegniti z območij, kjer živijo že stoletja. Posebej krute in pogoste so kršitve človekovih pravic, ki jih izvajajo ISIL/Daiš ter druge teroristične skupine v Siriji in Iraku in jih je EU brezpogojno obsodila.

V tem okviru je ostalo še naprej prednostna naloga udejanjanje smernic EU iz leta 2013 o svobodi veroizpovedi ali prepričanja v letu 2015. Ob dosledni uporabi teh smernic je prišlo do več izjav in pozivov, s katerimi so bile države opozorjene, da je njihova najpomembnejša odgovornost zaščititi vse, tudi pripadnike verskih manjšin, pred diskriminacijo, nasiljem ali drugimi kršitvami človekovih pravic. Svoboda vere ali prepričanja je bila sistematičen del stikov s številnimi partnerji na različnih ravneh političnega dialoga, vključno z dialogi in posvetovanji o človekovih pravicah. EU je tudi objavila izjave in uporabila diskretno diplomacijo v zvezi s posameznimi primeri, kot je primer Asie Bibi, kristjanke, obsojene bogokletstva na enem od pakistanskih sodišč.

EU je pobude o svobodi veroizpovedi ali prepričanja predstavljala v večstranskih forumih, tako v Svetu za človekove pravice kot Generalni skupščini Združenih narodov (GSZN). Na 28. zasedanju Sveta za človekove pravice marca 2015 je bila soglasno sprejeta resolucija o svobodi vere ali prepričanja, pobudnica katere je bila. V resoluciji je bilo omenjeno tudi poročilo posebnega poročevalca za področje svobode vere ali prepričanja, v katerem je opozoril, da je treba obravnavati primere kolektivnega verskega sovraštva. Potrjeno je bilo izrecno besedilo o pravici posameznikov, da „nimajo“ vere, ki je bilo v resolucijo prvič vključeno leta 2013. Delegacija EU v Ženevi je ob robu 28. zasedanja Sveta za človekove pravice organizirala dogodek s posebnim poročevalcem za svobodo veroizpovedi ali prepričanja, kjer so govorili o obravnavi verskega sovraštva v veljavnem mednarodnem okviru človekovih pravic.

Na 70. zasedanju Generalne skupščine ZN je bila soglasno sprejeta tudi resolucija o svobodi vere ali prepričanja, katere pobudnica je bila EU. EU je dosegla svoje glavne cilje, tj. osredotočenje na zaščito pripadnikov verskih skupnosti in manjšin po svetu ter vključitev izrecne navedbe verskega ekstremizma, ki vpliva na pravice posameznikov, in poziv državam, naj ustrezno zaščitijo osebe in skupnosti, ki jim zaradi njihove vere ali prepričanja grozijo nasilni napadi.

EU je pri izvajanju Resolucije 16/18³⁴ še naprej sodelovala z Organizacijo islamskega sodelovanja in bila junija 2015 v Jedi zastopana na petem srečanju v okviru istanbulskega procesa.

Kar zadeva finančne instrumente EU, so se v Aziji, Evraziji in na Bližnjem vzhodu še naprej izvajali projekti na področju svobode vere ali prepričanja, ki so bili izbrani v okviru svetovnega razpisa za zbiranje predlogov na področju boja proti diskriminaciji iz naslova EIDHR leta 2013. Poleg tega je bilo za omejeno število projektov s čakalne liste na področju svobode vere in prepričanja odobreno dodatno financiranje, kar je skupno podporo iz EIDHR za spodbujanje svobode vere ali prepričanja zvišalo na več kot 11 milijonov EUR. Ta instrument zdaj zajema dejavnosti na področju svobode vere in prepričanja po vsem svetu.

³⁴ „Boj proti nestrpnosti, negativnim stereotipom ter stigmatizaciji, diskriminaciji in pozivanju k nasilju ter nasilju nad osebami na podlagi vere ali prepričanja“.

Podpora demokraciji in volitve

Človekove pravice in demokracija se medsebojno krepijo. Čeprav se demokracija pojavlja v številnih oblikah, pa je vsem skupno uresničevanje človekovih pravic, najsi bo to političnih in državljskih ali pa kulturnih, ekonomskih in socialnih. Ob vseh večjih izzivih, s katerimi se demokracije soočajo v sodobnem svetu, ter glede na utrditev nekaterih nedemokratskih režimov in večje sodelovanje med njimi je EU leta 2015 razvijala in utrjevala svoje delo v zvezi s podporo demokraciji, skladno z enim od ciljev, zapisanih v pogodbi o EU. EU je poleg svojega dela na področju opazovanja volitev, v zvezi s katerim je danes pomemben in verodostojen akter, razvijala tudi splošno politiko podpore demokraciji, ki obravnava politične procese in institucije, s katerimi se lahko uveljavi in zagotovi spoštovanje človekovih pravic.

Demokratski sistemi temeljijo na volitvah. EU je ključni akter na tem področju zaradi verodostojnosti njenih **misij za opazovanje volitev**, ki se dosledno ravna po visokih standardih integritete in neodvisnosti v skladu z deklaracijo o načelih mednarodnega opazovanja volitev, ki je najpomembnejše merilo za opazovanje volitev. Leta 2015 smo obeležili desetletnico te deklaracije. EU je še naprej tesno sodelovala z vsemi skupinami mednarodnih opazovalcev, zavezanimi doslednemu izvajanju deklaracije.

Misije EU za opazovanje volitev so neodvisne misije pod vodstvom glavnega opazovalca, ki je običajno poslanec Evropskega parlamenta. Vse institucije EU tesno sodelujejo v različnih fazah procesa spodbujanja demokratskih vrednot po vsem svetu. Medtem ko so priporočila misij za opazovanje volitev ključna za pritegnitev vseh sogovornikov z namenom izboljšanja prihodnjih volilnih postopkov, EU krepi tudi svojo zavezo za temeljito spremljanje ukrepov na podlagi priporočil misij za opazovanje volitev, pa tudi priporočil OVSE/ODIHR³⁵. Priporočila misij za opazovanje volitev se zdaj redno navajajo v političnih dialogih s partnerskimi državami in prispevajo k oblikovanju pomoči EU pri volitvah. Novi akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo tudi poudarja, da je treba utrditi najboljše prakse ter tako zagotoviti učinkovito nadaljnje ukrepanje po misijah EU za opazovanje volitev.

³⁵ Urad OVSE za demokratične institucije in človekove pravice.

Komisija je leta 2015 še naprej podpirala volilne procese po vsem svetu in v ta namen pošiljala misije za opazovanje volitev in strokovne misije za volitve ter organom za izvedbo volitev in domačim opazovalcem zagotavljala tehnično in finančno pomoč. Misije za opazovanje volitev so bile leta 2015 poslane v Nigerijo, Burundi (ta misija je bila odpoklicana, ker niso bili izpolnjeni minimalni pogoji za verodostojne volitve), na Šrilanko, Haiti (misija še poteka), v Mjanmar/Burmo, Gvinejo (Conakry), Tanzanijo (misija je bila začasno odposlana nazaj v Evropo zaradi političnega zastoja v Zanzibarju) in v Burkino Faso. Poleg tega so bile strokovne misije za volitve poslane v Togo, Tanzanijo, Slonokoščeno obalo, Gvatemalo, Egipt in Maroko (za lokalne volitve). Misije za nadaljnje ukrepanje po volitvah so bile napotene v Kambodžo, Paragvaj in Honduras.

EU je še naprej izvajala **pilotni projekt za podporo demokraciji**, da bi izboljšali usklajenost dela na področju demokracije. Številne delegacije EU so skupaj z državami članicami na terenu izboljšale skupno analizo izzivov za demokracije v partnerskih državah. Ugotovljena so bila področja, na katerih bi lahko s partnerskimi državami učinkovito in ciljno sodelovali za demokratične reforme. Leta 2016 bodo pripravljene akcijski načrti za demokracijo.

Pilotni projekt je nakazal, da bo treba okrepiti podporo EU demokratičnim institucijam z osredotočanjem na interakcijo med državnimi institucijami in državljani, s podporo zakonodajnim organom, krepitvijo povezav med političnimi strankami in državljani, podporo lokalni demokraciji, pa tudi s pritegnitvijo tradicionalnih akterjev, ki prispevajo h krepitvi demokracije. Prav tako je spodbudil boljše sinergije med analizo demokracije, strategijami za posamezne države na področju človekovih pravic in načrti civilne družbe.

EU se je prek akcijskega načrta EU za človekove pravice in demokracijo zavezala k okrepitvi svojih prizadevanj v podporo večstrankarskim sistemom in političnim strankam znotraj njih, parlamentom – z namenom širjenja političnega prostora – ter okrepitvi povezav med misijami za opazovanje volitev in programi za širšo podporo demokraciji. K temu cilju prispeva tudi bolj sistematično nadaljnje spremljanje priporočil misij za opazovanje volitev, tudi pomoč pri izvedbi volitev.

Pomembno dopolnilno vlogo ima Evropska ustanova za demokracijo (EED), ki je svoj prvi triletni cikel dejavnosti zaključila leta 2015. Vzpostavljena je bila s sklepom Sveta iz leta 2012 in deluje neodvisno od EU, a se dopolnjuje z drugimi instrumenti EU. EED se v glavnem ukvarja s tranzicijskimi procesi in podpira akterje, ki jih ni mogoče podpreti z drugimi sredstvi, s poudarkom na državah v evropski sosesčini in drugod. Svet guvernerjev je decembra 2014 privolil v razširitev dejavnosti EED na „sosedstvo sosed“, za kar je na voljo 15 % proračuna EED. Nekaj nepovratnih sredstev je bilo leta 2015 namenjeno dejavnostim v Rusiji in nekaterih srednjeazijskih državah. Neposredna podpora EED za ciljne skupine se financira z dodatnimi viri iz prostovoljnih prispevkov iz njihovih držav članic in od drugih deležnikov, na primer zasebnih skladov itd. Komisija je junija 2015 za operativne stroške EED od 2015 do 2018 določila nov prispevek v višini 12 milijonov EUR.

Smrtna kazen

Čeprav je leta 2015 v nekaterih državah, ki še imajo smrtno kazen, močno poraslo število usmrtitev, pa so države, ki so odpravile smrtno kazen, še vedno v večini in to po celem svetu. Dejansko je smrtno kazen že povsem odpravila 101 država. Še nadaljnjih 33 držav jo je odpravilo v praksi, kar pomeni, da že najmanj 10 let niso izvedle usmrtitve in imajo dolgotrajno politiko o neizvajanju smrtne kazni.

EU je leta 2015 še naprej odločno nasprotovala **smrtni kazni** in uporabljala vsa razpoložljiva diplomatska sredstva, da bi pospešila njeno odpravo po vsem svetu. Odprava smrtne kazni in mučenja je na samem vrhu prednostnih nalog akcijskega načrta za človekove pravice in demokracijo, ki poziva k njuni celoviti vključitvi v vse podporne ukrepe EU za partnerske države in organizacije civilne družbe. V svetovni razpis za zbiranje predlogov EIDHR je bil leta 2015 vključen poseben sklop za podporo projektov civilne družbe za boj proti smrtni kazni.

Z državami, ki še imajo smrtno kazen, se je vprašanje smrtne kazni stalno obravnavalo in bilo vključeno na dnevne rede političnih dialogov ali usmerjenih dialogov o človekovih pravicah. EU je v javnih izjavah izrazila obžalovanje zaradi nadaljevanja uporabe smrtne kazni v različnih delih sveta: največji poudarek je bil na Iranu, Iraku, Saudovi Arabiji, Pakistanu, Belorusiji, Egiptu, Japonski, Indoneziji, Singapurju, Kitajski, Vietnamu, Tajvanu in ZDA, vendar so bile ob upoštevanju minimalnih standardov mednarodnega prava ter smernic EU o smrtni kazni podane izjave in izročene demarše tudi v več drugih državah. EU je precejšnjo pozornost namenila kršitvam teh minimalnih standardov in pri tem poudarila nedopustnost uporabe smrtne kazni za mladoletnike, posameznike z motnjami v duševnem razvoju in za kazniva dejanja, ki ne spadajo med „najhujša“, na primer povezana z drogami.

EU je še naprej dejavno podpirala prizadevanja Afriške unije za sprejetje dodatnega protokola k Afriški listini o človekovih pravicah in pravicah ljudstev glede odprave smrtne kazni, kot je bilo potrjeno 24. novembra 2015 v nedavnem dialogu med EU in Afriško unijo o človekovih pravicah in pravicah ljudstev o odpravi smrtne kazni. Uporablja regionalni pristop tudi za podporo regionalnim in lokalnim deležnikom, ki se ukvarjajo z vprašanjem smrtne kazni v jugovzhodni Aziji. Pozdravila je odpravo smrtne kazni na Fidžiju, v Surinamu, Mongoliji in ameriški zvezni državi Nebraski.

Ob evropskem in svetovnem dnevu boja proti smrtni kazni 10. oktobra sta EU in Svet Evrope v skupni izjavi ponovno izrazila nasprotovanje vsakršni uporabi smrtne kazni, ne glede na okoliščine, ter zavezo, da si bosta prizadevala za odpravo smrtne kazni po vsem svetu. Vzporedno s tem so številne delegacije EU ob tej priložnosti organizirale različne dogodke, na primer razprave, konference in druge dejavnosti ozaveščanja javnosti.

EU je še naprej nasprotovala smrtni kazni v vseh ustreznih večstranskih forumih, zlasti v ZN, OVSE in Svetu Evrope, pri čemer se je oprla na uspeh sprejete resolucije GS ZN št. 69 o moratoriju na uporabo smrtne kazni³⁶, za katero je glasovalo sploh največ držav doslej. PPEU za človekove pravice Stavros Lambrinidis je na pomen dejavnosti EU proti smrtni kazni opozoril v govoru na dveletnem forumu o vprašanju smrtne kazni na zasedanju Sveta za človekove pravice marca 2015, katerega poudarek je bil na regionalnih prizadevanjih za odpravo smrtne kazni. EU je poleg tega dejavno sodelovala na ministrskem zasedanju na visoki ravni, ki so ga v okviru GS ZN soorganizirali Urad visokega komisarja ZN za človekove pravice, Italija, Francija, Argentina in Fidži, posvečeno pa je bilo odmikanju od smrtne kazni (New York, 29. september 2015).

Mučenje in drugo kruto ravnanje

Poročila o prisilnih izginotjih, samovoljnih pridržanjih in slabem ravnanju z migranti, pa tudi druga poročila iz celega sveta, so opozarjala na nenehno uporabo mučenja in krutega ravnanja ter na potrebo, da se to rešuje tudi izven običajnega zaporniškega okolja. EU in zlasti posebni predstavnik EU za človekove pravice Stavros Lambrinidis sta na tej podlagi to vprašanje sistematično načenjala med obiski in v dialogih o človekovih pravicah s tretjimi državami ter jih spodbujala, da ratificirajo in izvajajo konvencijo ZN proti mučenju in njen opsijski protokol ter da se pridružijo prizadevanjem za spodbujanje univerzalne ratifikacije. EU je države pozivala, naj zagotovijo, da je mučenje kaznivo po zakonu in se ustrezno preganja, da se žrtvam omogoči poprava krivic ter da se upoštevajo priporočila mednarodnih mehanizmov spremljanja. EU je obravnavala tudi problematiko prisilnih izginotij in skrivnih pridržanj. V teh dialogih je glede na potrebe držav predlagala konkretne načine, tudi finančno podporo, za pomoč pri njihovih prizadevanjih za izkoreninjenje mučenja in krutega ravnanja.

³⁶ Resolucija GS ZN A/RES/69/186:
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/186

Akcijski načrt EU za človekove pravice poudarja, da je treba to vprašanje obravnavati celostno; da je treba v dejavnosti EU, med drugim v boj proti terorizmu in krizno upravljanje, vključiti zaščitne ukrepe; da je treba obravnavati povezave med smrtno kaznijo, prisilnimi izginotji ter samovoljnimi aretacijami in pridržanji in da je treba sodelovati z mednarodnimi in regionalnimi organizacijami ter organizacijami civilne družbe, vključno z desetletno svetovno pobudo (pobuda za konvencijo proti mučenju), da bi do leta 2024 vse države ratificirale konvencijo ZN proti mučenju in bi se ta začela izvajati.

EU se prek svoje dvostranske pomoči odziva na potrebe številnih držav po reformi sodstva za vzpostavitev neodvisnega pravosodja, dostop do pravnega varstva ter boljše razmere v zaporih. Zagotavlja podporo za usposabljanje policijskega osebja in vseh drugih zaposlenih v kazenskem sistemu o človekovih pravicah in načinih odkrivanja in prijavljanja primerov domnevnega mučenja.

Več projektov, ki se izvajajo v okviru EIDHR, se ukvarja s preprečevanjem mučenja in drugega krutega ravnanja, pa tudi z rehabilitacijo teh žrtev. Projekta, ki se financirata iz EIDHR, s krepitvijo zmogljivosti in izmenjavo najboljših praks pomagata več kot šestdesetim nacionalnim ustanovam za človekove pravice v Afriki in Aziji, da bi lahko ustrezno izvajale svojo pomembno notranjo vlogo v boju proti mučenju in krutemu ravnanju. Drug projekt, usmerjen na Azijo, Kavkaz, Bližnji vzhod, obe Ameriki in EU, se zavzema za strožji nadzor nad dobavo in uporabo tehnologij za mučenje ter spodbuja ciljne vlade k razvoju učinkovitih nacionalnih politik, postopkov in zakonov za nadzor nad trgovino in uporabo tehnologij za mučenje ter za sprejemanje odgovornosti zanje. Sredstva EU se uporabljajo tudi na drugih področjih, na primer za izboljšanje razmer v zaporih, ozaveščanje o posebnih potrebah za zaščito ranljivih skupin, podporo pri iskanju alternativ centrom za pridržanje mladoletnikov ter za to, da se prisluhne žrtvam mučenja, pa tudi za ozaveščanje javnosti in kaznovanje storilcev.

EU sodeluje s Svetom Evrope pri podpiranju in krepitvi zmogljivosti kazenskih sistemov v več državah, na primer z dolgoročnim program usposabljanja za zaposlene v zaporih v Gruziji.

Poleg finančne podpore so delegacije organizirale tudi dogodke za ozaveščanje o pomenu boja proti mučenju.

EU uspešno sodeluje z organizacijami civilne družbe, ki so dejavne v boju proti mučenju. Leta 2015 je bilo organizirano usposabljanje za osebje institucij EU in držav članic, v okviru katerega so organizacije civilne družbe³⁷ in posebni sklad ZN predstavili dejavnosti za preprečevanje mučenja, spremljanje in rehabilitacijo žrtev ter možnosti okrepljenega sodelovanja med Združenimi narodi in EU. Predstavniki EU so novembra v Ženevi sodelovali tudi pri izmenjavi mnenj z odborom ZN proti mučenju in s civilno družbo, za kar je dala pobudo FIACAT³⁸. To je bila odlična priložnost za krepitev povezovanja skupnih prizadevanj za odpravo mučenja in krutega ravnanja.

Svet je v decembrskih sklepih³⁹ ponovno izpostavil prednostni pomen boja proti mučenju in drugemu krutemu ravnanju ter pozdravil na splošno pozitivno posebno poročilo Računskega sodišča o podpori EU za boj proti mučenju in odpravo smrtne kazni.

Boj proti diskriminaciji

Enakost spolov je ena od temeljnih evropskih vrednot in kot taka vključena v pravni in politični okvir EU. Leta 2015 je bila EU še posebno dejavna, da bi to leto postalo prelomno za enakost spolov in krepitev vloge žensk. Med področji, katerim je namenila največ pozornosti, so bila v obdobju poročanja udeležba žensk v političnem življenju in krepitev njihovega ekonomskega položaja, pobude zoper seksistično nasilje in škodljive prakse (pohabljanje/rezanje ženskih spolnih organov, poroke otrok, zgodnje in prisilne poroke, umori žensk), ukrepi za odpravo spolnega nasilja v konfliktech, izvajanje Resolucije Varnostnega sveta Združenih narodov 1325 (RVSZN 1325) o ženskah, miru in varnosti, pogajanja o novi razvojni agendi ter vključevanje vidika enakosti spolov v politike in prakse za preprečevanje nasilnega ekstremizma in boja proti njemu.

³⁷ Amnesty International, Zveza za preprečevanje mučenja (APT), Mednarodna zveza ACAT (FIACAT), Mednarodni svet za rehabilitacijo žrtev mučenja (IRCT), Svetovna organizacija proti mučenju (OMCT)

³⁸ Mednarodna zveza ACAT (FIACAT) je mednarodna nevladna organizacija za zaščito človekovih pravic, ki si prizadeva za odpravo mučenja in smrtne kazni.

³⁹ Sklepi Sveta, december 2015, 14640/15; <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11737-2012-INIT/sl/pdf>

Dvajseta obletnica in pregled pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje sta sovpadla s pregledom na visoki ravni RVSZN 1325 o ženskah, miru in varnosti. Vse to – tudi v luči sprejetja agende za trajnostni razvoj do leta 2030, pa tudi sočasnih pregledov mirovnih operacij ZN in struktur ZN za ohranjanje miru – je podpornikom programov za enakost spolov, na čelu katerih je EU, dalo priložnost, da države in mednarodne organizacije pozovejo k obnovitvi zavez; da izboljšajo metode izvajanja zaradi boljšega in hitrejšega uresničevanja ciljev na področju enakosti spolov ter da vidik enakosti spolov trdno zasidrajo v mednarodno arhitekturo za mir, varnost in razvoj.

VP/PP Mogherinijeva se je udeležila otvoritve na visoki ravni 59. zasedanja Komisije ZN za položaj žensk (CSW), na kateri so se dogovorili o politični izjavi in jo izjemoma tudi sprejeli v luči dvajsete obletnice pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje. Na zasedanju je sodeloval tudi posebni predstavnik EU za človekove pravice Stavros Lambrinidis, ki je svoj prispevek v imenu povezave predstavil na eni od razprav ministrske okrogle mize in na več spremljevalnih dogodkih zasedanja. Na srečanju svetovnih voditeljev o enakosti spolov in krepitvi vloge žensk 27. septembra v New Yorku je EU zastopal prvi podpredsednik Evropske komisije Frans Timmermans, ki je izrazil zavezo EU, da spodbuja ekonomsko neodvisnost žensk in se bori proti nasilju nad ženskami s preprečevanjem, zaščito in pregonom. EU se je tudi zavezala, da bo enakost spolov močno poudarjena tudi v agendi za trajnostni razvoj do leta 2030, in sicer kot samostojen cilj, pa tudi z vključitvijo v druge cilje. V odprti razpravi Varnostnega sveta ZN na visoki ravni, s katero so obeležili petnajsto obletnico RVSZN št. 1325, se je zavezala, da bo v naslednjih sedmih letih namenila več kot 100 milijonov EUR za projekte na področju enakosti spolov in krepitve vloge žensk in deklet.

Leta 2015 je EU sprejela naslednje strateške dokumente, v katerih imata enakost spolov in krepitev vloge žensk v zunanjih odnosih prednostni pomen: akcijski načrt za človekove pravice in demokracijo, akcijski načrt za enakost spolov (2016–2020) s seznamom vsestranskih ukrepov za izboljšanje položaja žensk z vidika enakih pravic in krepitve njihove vloge ter dokument z naslovom Strateška prizadevanja za enakost spolov (2016–2019), ki spodbuja enakost spolov in pravice žensk po vsem svetu.

VP/PP Federica Mogherini je septembra 2015 imenovala veleposlanico Maro Marinaki za sploh prvo glavno svetovalko ESZD za enakost spolov in za izvajanje Resolucije VSZN 1325 o ženskah, miru in varnosti.

Milijoni **otrok** po svetu še vedno trpijo zaradi vseh oblik nasilja, vključno zaradi posledic in tegob vojn ter njihovih strahot, pa tudi zaradi diskriminacije in revščine. Pravice migrantskih, begunskih in notranje razseljenih otrok se nenehno kršijo. Odreka se jim pravica do šolanja, obenem pa jim bolj grozi nasilje, izginotje ali trgovina z ljudmi. Zaradi krize so še posebno obremenjeni azilni sistemi in sistemi zaščite otrok, pomanjkljivosti obstoječih sistemov pa so zaradi nje še hujše.

S Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah se je mednarodna skupnost odločno zavezala, da bo spoštovala pravice vseh otrok. Ta konvencija, ki jo je ratificiralo 196 držav, je največkrat ratificirana konvencija o človekovih pravicah. EU je leta 2015 opozarjala na obveznost držav pogodbenic, da Konvencijo uveljavljajo v svojih dialogih o človekovih pravicah, pododborih in neformalnih skupinah za človekove pravice s tretjimi državami, in pozdravila ratifikacijo Konvencije v Južnem Sudanu in Somaliji.

EU je odločno podprla predlog, da se v agendo 2030 vključi cilj 8.7, ki se nanaša na odpravo prisilnega dela, novodobnega suženjstva in trgovine z ljudmi ter prepoved in odpravo najhujših oblik otroškega dela, vključno z novačenjem in uporabo otrok vojakov, in izkoreninjenje vseh oblik dela otrok do leta 2025, ter cilj 16.2, v skladu s katerim naj bi odpravili zlorabe in izkoriščanje ljudi ter trgovino z njimi in vse oblike mučenja otrok in nasilja nad njimi. EU je leta 2015 izvedla temeljita pripravljalna posvetovanja z nevladnimi organizacijami, organi ZN in drugimi mednarodnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z otroki, in sicer o pomenu ukrepanja za okrepitev sistemov za zaščito otrok v tretjih državah v novem akcijskem načrtu EU za človekove pravice in demokracijo.

Zaveza EU k izkoreninjenju vseh oblik nasilja nad otroki je vidna tudi iz diplomatskih prizadevanj, začetih septembra 2015 in katerih splošni poudarek je na vseh oblikah nasilja nad otroki in ženskami, posebni poudarek pa na odpravi porok otrok ter zgodnjih in prisilnih porok in na odpravi pohabljanja/rezanja ženskih spolnih organov. Vse delegacije EU so prejele navodila, naj izvedejo ukrepe na prednostnih področjih po lastni izbiri in o tem poročajo do decembra 2015.

EU je še naprej podpirala kampanjo „Otroci, ne vojaki“, za katero sta leta 2014 skupaj dala pobudo posebna predstavnica generalnega sekretarja ZN za **otroke v oboroženih spopadih** in Unicef, z njo pa naj bi do leta 2016 dosegli, da vladne oborožene sile ne bi več novačile otrok in jih še naprej izkoriščale v spopadih. Kljub stopnjevanju konfliktov in vse hujšim varnostnim izzivom v letu 2015 v nekaterih državah, katerim je kampanja namenjena, je ta vseeno dosegla, da je bilo do sedaj izpuščenih že na tisoče otrok – nekdanjih vojakov, številne vlade pa so dale jasne zaveze in dosegle opazen napredek. Komisija je poleg tega avgusta objavila tudi razpis za zbiranje predlogov, od katerih jih je veliko namenjenih podpori projektov za otroke, povezane z oboroženimi silami in skupinami ter prizadete zaradi oboroženega nasilja.

Poleg drugih instrumentov je tudi program za svetovne javne dobrine in izzive (GPGC) za obdobje 2014–2020⁴⁰ v okviru instrumenta za razvojno sodelovanje⁴¹ namenjen boju proti vsem oblikam dela otrok ter podpori strategij in posegov za reševanje posebnih problemov in izzivov, povezanih z otroki. Evropska komisija je konec leta 2015 naročila študijo za oceno glavnih ukrepov EU v okviru različnih instrumentov, da bi lahko predlagali učinkovite ukrepe za prihodnje dejavnosti v okviru mednarodnega sodelovanja EU in razvoja na področju boja proti delu otrok in prisilnemu delu.

EU je v letu 2015 še naprej opozarjala na Priročnik o naboru instrumentov na področju otrokovih pravic: vključevanje otrokovih pravic v razvojno sodelovanje, ki sta ga skupaj objavila EU in Unicef. Za osebje delegacij EU, lokalne organe in organizacije civilne družbe je bilo skupaj z Nemško agencijo za sodelovanje (GiZ) organizirano usposabljanje o pravicah otrok.

⁴⁰ Priloga II, Program „Svetovne javne dobrine in izzivi“ v okviru instrumenta za razvojno sodelovanje, Uredba (EU) št. 233/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o vzpostavitvi instrumenta za financiranje razvojnega sodelovanja za obdobje 2014–2020
[http://eur-lex.europa.eu/legal-](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R0233&qid=1466424534893&from=SL)

⁴¹ [content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R0233&qid=1466424534893&from=SL](http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/dci_en.htm_en)
https://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/dci_en.htm_en

EU je še dodatno okrepila svojo zavezo za izobraževanje v izrednih razmerah. Komisija je dodelila 11 milijonov EUR za 18 humanitarnih projektov, s katerimi naj bi z izobraževanjem podprli otroke, prizadete zaradi spopadov in kompleksnih kriznih razmer; od tega je bil 1 milijon EUR namenjen financiranju izobraževanja otrok, prizadetih zaradi epidemije ebole. Obseg te pobude se je večal vsako leto od leta 2012 dalje, ko je EU denar od Nobelove nagrade za mir namenila otrokom, ki nimajo možnosti za odraščanje v miru. GD ECHO je do konca leta 2015 dodelil več kot 23 milijonov EUR in z njimi pomagal več kot 1,5 milijona otrok v 26 državah.

EU je začela študijo o vključevanju otrok v institucije in morebitnih alternativnih rešitvah za varstvo v Aziji, Afriki ter srednjeameriških in južnoameriških državah. Glavni cilji študije so izboljšati specifično znanje na tem področju in usmerjati morebitne prihodnje ukrepe v zvezi z globalno problematiko otrok, za katere ne skrbijo starši in so vključeni v institucije.

EU v okviru svojih večstranskih dejavnosti vsako leto v ZN skupaj s skupino GRULAC predloži dve resoluciji o otrokovih pravicah. Imela je vodilno vlogo pri resoluciji Sveta ZN za človekove pravice z naslovom „Do boljših naložb v otrokove pravice“, poleg tega pa tudi pri resoluciji Tretjega odbora GS ZN o pravici do izobraževanja. Ta resolucija države med drugim poziva, naj podprejo pravico vseh deklet in fantov, tudi invalidnih otrok, do kakovostnega, vključujočega in celovitega izobraževanja, zagotovijo avtohtonim otrokom enak dostop in otrokom v izrednih razmerah zagotovijo izobraževanje in tega zaščitijo v primeru oboroženih konfliktov.

EU v celoti priznava velike izzive, s katerimi se spopadajo **starejše osebe**, tudi v zvezi z zaposlovanjem, diskriminacijo, zlorabami, zanemarjanjem in pokojninami. Leta 2015 je dejavno sodelovala v odprti delovni skupini o staranju, ki se je sestala julija 2015 v New Yorku z namenom, da bi izboljšali varstvo človekovih pravic starejših; prav tako je sodelovala pri razpravah o problematiki starejših v Svetu za človekove pravice. Ta srečanja so pomembna priložnost za izmenjavo izkušenj, najboljših praks in politik med vladnimi predstavniki, strokovnjaki in predstavniki civilne družbe, vključno z obravnavo vsebinskih predlogov za mednarodni pravni instrument.

Leta 2015 je bil dosežen določen napredek v smeri enakosti za pripadnike **LGBTI**⁴² ob pomembnih mejnikih skozi vse leto. V Združenih državah in Mehiki so bile legalizirane istospolne zakonske zveze, nekatere države, na primer Mozambik, pa so dekriminalizirale homoseksualna razmerja. Kljub temu napredku pa je svetovna kampanja za uveljavljanje vseh človekovih pravic pripadnikov LGBTI doživela več neuspehov v drugih regijah, tudi v Afriki in na Bližnjem vzhodu. Še vedno obstaja približno 8 držav, v katerih se homoseksualnost kaznuje s smrtjo, in skoraj 80 držav, v katerih so homoseksualna razmerja nezakonita. Nasilje nad pripadniki LGBTI je še vedno zelo na splošno razširjeno, prav tako pa tudi njihova diskriminacija pri zdravstvenem varstvu, izobraževanju in v drugih sektorjih.

EU je vedno bolj dejavna na tem področju. Leta 2015 je opozarjala na pravice pripadnikov LGBTI v dialogih o človekovih pravicah z Brazilijo, Gruzijo, Ukrajino, Mehiko, Turkmenistanom in Kirgizistanom. Prav tako je to vprašanje obravnavala z ZDA in Kanado. Problematiko LGBTI so obravnavali tudi v okviru političnega dialoga z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami na podlagi člena 8 Sporazuma iz Cotonouja. V tem okviru so leta 2015 o vprašanjih LGBTI razpravljali z Gambijo, Ugando in Belizejem. VP/PP Mogherinijeva je 17. maja dala izjavo ob mednarodnem dnevu boja proti homofobiji, transfobiji in bifobiji, v kateri je izrazila solidarnost z LGBTI po vsem svetu in z njihovimi prizadevanji za odpravo diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti in spolne identitete.

Z vidika finančnega sodelovanja se trenutno iz EIDHR s približno 8 milijoni EUR financira 10 projektov nevladnih organizacij o enakopravnosti LGBTI. Cilj teh projektov je izboljšati prepoznavnost organizacij LGBTI, njihovo sprejetost in dialog z organi, da bi spremenili zakone; boj proti homofobiji; zaščita LGBTI pred nasiljem ter zagotovitev izobraževanja, informacij in pravne pomoči LGBTI in zadevnim nevladnim organizacijam.

⁴² Lezbijke, geji, biseksualci, transseksualci in interseksualci.

EU v okviru Združenih narodov še naprej podpira dejavnosti ZN, zlasti pa Resolucijo o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti⁴³, ki jo je Svet za človekove pravice sprejel septembra 2014. Junija 2015 je na 28. zasedanju Sveta za človekove pravice vseh 28 držav članic EU podpisalo skupno izjavo o nasilju in diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete. Čezregionalna osrednja skupina za LGBTI, v kateri sodeluje EU in nekaj njenih držav članic, je 29. septembra ob robu 70. zasedanja Generalne skupščine v New Yorku organizirala spremljevalni dogodek na ministrski ravni z naslovom „Nihče zapostavljen: enakost in vključenost v razvojni agendi za obdobje po letu 2015.“ Dogodka sta se med drugim udeležila tudi podpredsednik Komisije Frans Timmermans in generalni sekretar ZN Ban-Ki Mun. Poleg tega je EU skupaj z drugimi partnerji podprla kampanjo ZN proti homofobiji in transfobiji v pacifiški regiji, ki se je začela avgusta 2015.

Z vidika stikov z drugimi regionalnimi organizacijami je EU pri tem vprašanju dejavno sodelovala z OVSE in leta 2015 še enkrat skupaj z njo sponzorirala spremljevalni dogodek ob srečanju OVSE o uresničevanju človekove razsežnosti, in sicer na temo nestrpnosti in diskriminacije LGBTI v regiji OVSE. V okviru Sveta Evrope je 17. junija 2015 dala izjavo na seji Odbora ministrov, s katero je opozorila na potrebo po izboljšanju človekovih pravic LGBTI v Evropi ter ponovno potrdila svojo podporo dejavnostim Sveta Evrope za boj proti vsem oblikam diskriminacije.

Stroški izključenosti LGBTI

Letni dogodek oziroma 8. seja osrednje skupine za LGBT je bila organizirana 10. decembra na mednarodni dan človekovih pravic, njen poudarek pa je bil na stroških, ki jih ima za gospodarstvo izključenost in diskriminacija pripadnikov LGBT, ter na koristih, ki jih gospodarstvo ima od njihove vključenosti, in sicer na podlagi študije Svetovne banke o stroških izključenosti za gospodarstvo v Indiji. EU je spodbujala razpravo z zagovorniki človekovih pravic LGBTI po vsem svetu s poudarkom na „nevidnosti“ interseksualcev, razvojni agendi ZN in ožjenju prostora za civilno družbo.

EU podpira tudi #FREEANDEQUAL.

⁴³ Resolucija Sveta za človekove pravice o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti (sprejeta 26. septembra 2014) – - **A/HRC/RES/27/32**

EU je še naprej vključevala **pravice invalidov** v dialoge o človekovih pravicah s številnimi partnerskimi državami in regionalnimi organizacijami.

EU je podpisnica Konvencije o pravicah invalidov. Junija je na 8. zasedanju konference držav pogodbenic predstavila ključne premike pri izvajanju te konvencije ter izrazila podporo vključitvi vprašanj, povezanih z invalidnostjo, v cilje trajnostnega razvoja. Prav tako je skupaj z Evropskim forumom za invalidnost organizirala spremljevalni dogodek. Odbor Konvencije o pravicah invalidov je avgusta prvič pregledal izvajanje konvencije s strani EU na podlagi prvega poročila EU za ZN o izvajanju zadevne konvencije v EU. Odbor je v zvezi z zunanjimi odnosi pohvalil trend vključevanja pravic invalidov v financiranje zunanjih ukrepov EU; vključitev invalidnosti med prednostna področja v sporočilu EU o ciljih trajnostnega razvoja za obdobje po letu 2015; ter sklepe Sveta o upoštevanju invalidov v obvladovanju nesreč in njegovo zavezo glede Sendajskega okvira za zmanjševanje tveganja nesreč za obdobje 2015–2030. Prav tako je navedel več priporočil o tem, kako izboljšati izvajanje členov 11 (o nevarnih razmerah in humanitarnih krizah) in 32 (o mednarodnem sodelovanju) Konvencije o pravicah invalidov. Komisija se je decembra odzvala na priporočila iz sklepnih ugotovitev odbora s sprejetjem evropskega akta o dostopnosti, tj. predloga direktive o dostopnosti nekaterih izdelkov in storitev.

EU je na srečanju ASEM⁴⁴ na visoki ravni o invalidnosti, ki je bilo 29. in 30. oktobra v Pekingu na Kitajskem, poudarila pomen pristopa, temelječega na človekovih pravicah, kakor ga določa Konvencija o pravicah invalidov, in da je ta pristop treba uporabiti tudi pri obravnavanju razvijajočega se trga podpornih tehnologij.

EU v okviru svojega razvojnega sodelovanja vse bolj finančno podpira socialno vključenost in človekove pravice invalidov. Podpora se zagotavlja prek projektov za invalide, pa tudi z večjim vključevanjem vidikov, povezanih z invalidnostjo, v splošno razvojno sodelovanje, na primer z zagotavljanjem dostopnosti.

Pravice avtohtonih ljudstev in pripadnikov manjšin

Pripadniki manjšin v vseh regijah sveta se še vedno soočajo s hudimi grožnjami, diskriminacijo in rasizmom in so prepogosto izključeni iz polnega sodelovanja v ekonomskem, političnem in družbenem življenju svoje države. EU se v večstranskih forumih zavzema za spodbujanje pravic pripadnikov manjšin. Na izzive, s katerimi se soočajo skupine, kot so Romi ali krimski Tatari, so

⁴⁴ Azijsko-evropsko srečanje (ASEM) je bilo vzpostavljeno leta 1996 in je ključni forum za dialog in sodelovanje med Evropo in Azijo.

opozarjali nosilci mednarodnih mandatov, na primer posebna poročevalka ZN za vprašanja manjšin in visoka komisarka OVSE za narodne manjšine. EU je novembra 2015 sodelovala tudi na letnem forumu o problematiki manjšin, na katerem so obravnavali manjšine v kazenskoopravnem sistemu, ter podprla več priporočil, ki se med drugim nanašajo na nepristransko in nediskriminacijsko uporabo prava. Poleg tega je v svoje sodelovanje s partnerskimi državami in podporo za civilno družbo, zlasti v okviru EIDHR, vključila tudi ukrepe za zatiranje in odpravo diskriminacije pripadnikov manjšin, tudi tistih, ki so diskriminirani zaradi kastnega sistema.

Še naprej so bile izpodbijane človekove pravice **avtohtonih prebivalcev** v zvezi s problematiko zemljišč, vključno glede „prilaščanja zemlje“ in podnebnih sprememb.

EU v okviru EIDHR skupaj z Mednarodno organizacijo dela (ILO) podpira projekt, s katerim naj bi se prek mehanizma za spremljanje na ravni skupnosti izboljšal dostop avtohtonih prebivalcev do sodnega varstva in razvoja. Projekt je bil ključnega pomena za vključitev avtohtonih prebivalcev v agendo 2030.

EU je na 325. seji upravnega odbora ILO novembra 2015 izrazila svojo podporo pobudi ILO za spodbujanje dostopa avtohtonih prebivalcev do vključujočega in trajnostnega razvoja.

EU je v skladu s svojim akcijskim načrtom za človekove pravice in demokracijo začela pripravljati okrepljeno politiko glede problematike avtohtonih prebivalcev, usklajeno z deklaracijo ZN o pravicah avtohtonih prebivalcev in sklepnim dokumentom svetovne konference o avtohtonih ljudstvih, ki je bila leta 2014 v New Yorku. V zvezi s tem je EU organizirala posvetovanja z avtohtonimi ljudstvi. Na njih so avtohtoni prebivalci pozdravili pristop EU, prispevali dragocene informacije in priporočila ter se zavzeli za trajen dialog z EU. Prenovljena politika EU za problematiko avtohtonih ljudstev bo po pričakovanjih končana leta 2016.

EU je še naprej prednostno obravnavala odpravo **rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije in s tem povezane nestrpnosti**. Še naprej je dejavna v okviru ZN ter v dialogih s partnerskimi državami in civilno družbo za spodbujanje ozaveščenosti in izmenjavo najboljših praks. Zlasti je bila dejavna v medvladni delovni skupini o učinkovitem izvajanju deklaracije in akcijskega programa iz Durbanu, v ad hoc odboru za pripravo dodatnih standardov in v delovni skupini strokovnjakov za ljudstva afriškega izvora. Poleg tega EU izkoristi vsako priložnost, tudi interaktivne dialoge z nosilci mandatov Sveta za človekove pravice, da obsodi rasizem, rasno diskriminacijo, ksenofobijo in s tem povezano nestrpnost, ter da se zavzame za spodbujanje in varstvo človekovih pravic za vse, tudi ljudi z afriškimi koreninami.

Podjetništvo in človekove pravice

Iz številnih delov sveta so v letu 2015 še vedno prihajala poročila o kršitvah državljskih in političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic zaradi ravnanj podjetij. Med njimi so bile kršitve pravic delavcev ter podeželskih in avtohtonih skupnosti, ki so se morale spopasti s prilaščanjem zemljišč in prisilnim razseljevanjem, zlasti v nekaterih azijskih in latinskoameriških državah.

Glede na to je EU v rednih dialogih o človekovih pravicah in ob priložnostnih srečanjih s številnimi tretjimi državami podpirala dejavnosti zagovornikov človekovih pravic in spodbujala k spoštovanju človekovih pravic s strani podjetij. PPEU za človekove pravice je v razpravah s strateškimi partnerji, tudi z Južno Afriko in Brazilijo ter z Afriško unijo, podjetništvo in človekove pravice izpostavil kot ključno prednostno nalogo. Evropska unija in Brazilija sta septembra organizirali poseben seminar o podjetništvu in človekovih pravicah, na katerem so udeleženci iz institucij EU in držav članic, brazilske administracije, ZN ter brazilskih in evropskih podjetij izmenjali najboljše prakse z namenom krepitev dvostranskega in večstranskega sodelovanja o tem vprašanju.

EU se je še naprej zavzemala za vodilna načela o podjetništvu in človekovih pravicah, ki so bila leta 2011 soglasno potrjena na ravni ZN, kot najboljše orodje politike za celostno in najbolj učinkovito obravnavo teh vprašanj in je napredovala pri njihovem udejanjanju. Države članice EU so nadaljevale pripravo nacionalnih akcijskih načrtov za podjetništvo in človekove pravice in/ali družbeno odgovornost gospodarskih družb. Do konca leta 2015 je sedem držav članic sprejelo nacionalne akcijske načrte za podjetništvo in človekove pravice, še dvajset držav članic pa je končalo nacionalne akcijske načrte o družbeni odgovornosti gospodarskih družb oziroma je v zvezi z njimi znatno napredovalo. Julija 2015 je bil sprejet delovni dokument služb Komisije o izvajanju vodilnih načel ZN o podjetništvu in človekovih pravicah v EU, ki vsebuje temeljito analizo stanja njihovega izvajanja v EU in v zunanjem delovanju EU od sprejetja sporočila o družbeni odgovornosti gospodarskih družb leta 2011⁴⁵. Komisija je bila pri podpori programa v zvezi s podjetništvom in človekovimi pravicami dejavna pri nadaljnjem spodbujanju uporabe dodatnih orodij, kot so globalni dogovor v okviru ZN, smernice OECD za multinacionalna podjetja, izjava ILO za multinacionalna podjetja in usmerjevalni standardi ISO 26000⁴⁶ o družbeni odgovornosti.

Komisija je v zvezi s tehnično podporo leta 2015 pripravljala razpis EIDHR za zbiranje predlogov o izvajanju vodilnih načel ZN o podjetništvu in človekovih pravicah; razpis bo objavljen julija 2016. V okviru instrumenta partnerstva se je oblikovala tudi tehnična podpora za nekatere države CELAC, da bi lahko pripravile nacionalne akcijske načrte. EU je v okviru nadaljnjega ukrepanja po seminarju EU in Afriške unije v Adis Abebi leta 2014 zagotovila tehnično podporo za razvoj okvira AU za spodbujanje odgovornega poslovnega ravnanja v Afriki.

Znotraj večstranskega okvira EU podpira sporazumen pristop. To vključuje podporo delovni skupini ZN o podjetništvu in človekovih pravicah, ki je bila ustanovljena leta 2011. EU podpira tudi projekt za odgovornost in odpravo krivic, ki ga vodi Urad visokega komisariata ZN za človekove pravice in katerega cilj je izboljšati dostop do domačih pravnih sredstev za žrtve hudih kršitev človekovih pravic s strani podjetij.

⁴⁵ SWD(2015) 144 final in COM (2011)681

⁴⁶ Deklaracija ILO za multinacionalna podjetja je tristranska deklaracija o načelih za multinacionalna podjetja in socialno politiko.

Medvladna delovna skupina (IGWG) za pripravo mednarodnega pravno zavezujočega instrumenta o podjetjih in človekovih pravicah, ki ji predseduje Ekvador, se je prvič sestala v okviru Sveta za človekove pravice. EU je na otvoritveni seji pozvala k obnovitvi zaveze k izvajanju vodilnih načel ZN in izrazila kritiko glede tega, da se bo IGWG v praksi osredotočila le na nadnacionalne družbe, medtem ko človekove pravice velikokrat zlorablja podjetja na nacionalni ravni. Izrazila je obžalovanje, da je bila zavrnjena njena zahteva, da se IGWG posveti vsem vrstam podjetij. Naslednje srečanje IGWG bo oktobra 2016.

Odgovornost gospodarskih družb ter podjetništvo in človekove pravice so bili vključeni v dialoge z različnimi državami in regijami. Na primer, na peti konferenci ministrov za delo in zaposlovanje ASEM decembra 2015 je bila sprejeta izjava iz Sofije, ki vsebuje izčrpno poglavje o spodbujanju dostojnega dela in varnejših delovnih mest v svetovni dobavni verigi.

4. Človekove pravice v zunanji politiki EU

Trgovina

Trgovinska politika je lahko v povezavi z drugimi zunanjimi politikami EU, zlasti razvojnim sodelovanjem, močno orodje za spodbujanje krepitve človekovih pravic v tretjih državah. EU je vodilna pri vključevanju ciljev trajnostnega razvoja v trgovinsko politiko in uporabi trgovine kot orodja za spodbujanje trajnostnega razvoja po vsem svetu. Pomen potencialnega prispevka trgovinske politike k trajnostnemu razvoju je bil ponovno potrjen na globalni ravni v letu 2015 v agendi za trajnostni razvoj do leta 2030.

V skladu s sporočilom iz oktobra 2015 z naslovom „Trgovina za vse: za odgovornejšo trgovinsko in naložbeno politiko“⁴⁷ EU še naprej pomaga državam v razvoju, zlasti najmanj razvitim državam in državam, ki pomoč najbolj potrebujejo, da bi se vključile v svetovni trgovinski sistem in v čim večji meri izkoristile prednosti trgovine. Ta pomoč se odvija zlasti na podlagi politike EU za pomoč trgovini, enostranskih trgovinskih preferencialov ter dvostranskih in regionalnih trgovinskih sporazumov. Vprašanja človekovih pravic so vključena v enostranske preferencialne (zlasti v shemo GSP +), politiko EU za nadzor izvoza in v dvostranske sporazume EU o prosti trgovini.

V zvezi z enostranskimi preferenciali se veljavna uredba o splošnem sistemu preferencialov (GSP) uporablja od 1. januarja 2014. V okviru nove sheme, ki promovira skladnost s sedemindvajsetimi mednarodnimi konvencijami (vključno s temeljnimi konvencijami o človekovih pravicah in pravicah delavcev), so bili štirinajstim državam odobreni posebej ugodni trgovinski preferenciali (GSP+). V letu 2015 je potekal intenziven dialog o izvajanju konvencij med EU in upravičenkami do GSP+ , EU pa je uveljavila dodatne inovativne načine za zagotavljanje podpore pri izvajanju, izvrševanju in spremljanju izvajanja ustreznih pogodb o človekovih pravicah in konvencij Mednarodne organizacije dela. Prvo poročilo o ciklu spremljanja sheme GSP+ je bilo objavljeno v začetku leta 2016.

V svetovnem razpisu za zbiranje predlogov EIDHR za leto 2015 je en sklop namenjen podpori in opolnomočenju akterjev civilne družbe, ki prispevajo k spremljanju in učinkovitemu izvajanju ustreznih 27 konvencij, ki so jih ratificirale države upravičenke do GSP+ (5 milijonov EUR). Izbrani projekti bodo prispevali k temu, da bodo organizacije civilne družbe v državah upravičenkah do GSP + ustrezno spremljale kršitve človekovih pravic.

V zvezi z nadzorom izvoza se pregleduje Uredba (ES) št. 1236/2005 o trgovini z blagom, ki bi se lahko uporabilo za izvršitev smrtne kazni ali mučenje⁴⁸, pri čemer je bil v razpravah o predlogu Komisije za spremembe dosežen velik napredek. Evropski parlament in Svet sta v zadnji četrtini leta 2015 opredelila svoji stališči in začela postopek tozadevnih tristranskih pogovorov s Komisijo z namenom, da bi ga leta 2016 zaključili.

⁴⁷ COM(2015) 497 final:

<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/SL/1-2015-497-SL-F1-1.PDF>

⁴⁸ Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 1352/2011 z dne 20. decembra 2011.

Komisija je posodabljala Uredbo št. 28/2009⁴⁹, v kateri je določen režim Skupnosti za nadzor izvoza, prenosa, posredovanja in tranzita blaga z dvojno rabo, vključno s pregledom kontrol tehnologije za nadzor, da bi ublažili morebitna tveganja, povezana z nenadzorovanim izvozom izdelkov IKT, ki bi se lahko uporabili za kršitve človekovih pravic. Leta 2015 je bila začeta predhodna ocena učinka, namenjena pregledu; revidirana uredba naj bi bila sprejeta v prvi polovici leta 2016.

Evropska komisija mora človekove pravice upoštevati pri pripravi ocen učinka, kadar je to potrebno. Ocene učinka se pripravljajo za zakonodajne in nezakonodajne predloge, izvedbene ukrepe in pobude trgovinske politike, ki imajo pomembne gospodarske, socialne in okoljske učinke. Za temeljne in človekove pravice je bilo razvito posebno usmerjevalno orodje⁵⁰.

Pristojne službe Komisije od leta 2012 izvajajo analizo morebitnega učinka na človekove pravice, ki je sistematično vključena v vse ocene učinka trgovinskih in naložbenih sporazumov ter v ocene učinka teh sporazumov na trajnostni razvoj⁵¹. Ocene učinka na trajnostni razvoj so podrobnejše ocene, ki se izvajajo za vsa pomembnejša trgovinska pogajanja med njihovim potekom.

Da bi izboljšali oceno učinka trgovinskih in naložbenih pobud na človekove pravice, se za nove pobude trgovinske politike od leta 2015 v analizi v okviru ocen učinka in ocen učinka na trajnostni razvoj upoštevajo posebne smernice, ki jih Komisija objavi v istem letu. To velja za oceno učinka na trajnostni razvoj v zvezi s sporazumom med EU in Mjanmarom/Burmo o zaščiti naložb, ki je bila začel septembra 2015 in naj bi bil sklenjen v prvi polovici leta 2016.

⁴⁹ Uredba Sveta (ES) št. 428/2009 z dne 5. maja 2009.

⁵⁰ Orodje za boljšo pripravo zakonodaje št. 24.

⁵¹ Uporabljena metodologija temelji na smernicah služb Komisije iz leta 2011 ob upoštevanju temeljnih pravic v ocenah učinka, SEC(2011) 567 final:

http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/operational-guidance_en.pdf

EU na večstranski ravni podpira Pogodbo o trgovini z orožjem (ATT), katere cilj je krepitev večje odgovornosti in preglednosti pri trgovini z orožjem, veljati pa je začela konec leta 2014. Pogodba med drugim določa, da je treba pri odločanju o izvozu orožja oceniti, ali bi orožje lahko bilo uporabljeno za izvajanje ali omogočanje hujših kršitev človekovih pravic ali mednarodnega humanitarnega prava, tudi nasilja na podlagi spola. Ta ocena tveganja dopolnjuje prepoved izvoza orožja, kadar bi orožje lahko bilo uporabljeno pri izvajanju genocida, zločinih proti človeštvu, hudih kršitvah Ženevske konvencije, napadih na civiliste ali drugih vojnih zločinih, opredeljenih z ustreznimi mednarodnimi konvencijami.

EU je glede na to v letu 2015 še naprej spodbujala ratifikacijo pogodbe v vseh državah članicah ZN. Poleg teh diplomatskih prizadevanj je EU financirala tudi program za podporo izvajanju te pogodbe, s katerim je zagotovila tehnično pomoč več državam upravičenkam (11 do sedaj) pri krepitvi njihovih nacionalnih sistemov v skladu z zahtevami pogodbe.

Razvojno sodelovanje

EU se zavzema za vključitev človekovih pravic v svoje razvojno sodelovanje. V zvezi s tem je EU začela v svoje razvojne programe postopoma vključevati pristop, ki temelji na pravicah, potem ko je bil leta 2014 sprejet delovni dokument služb Komisije o „pristopu k razvojnemu sodelovanju EU, temelječem na pravicah, ki zajema vse človekove pravice“⁵², nato pa še sklepi Sveta⁵³, ki so služili kot orodje za konkretno usmerjanje. Cilj ni zgolj „ne škodovati“ s tem, da se izogibamo nenačrtovanim negativnim učinkom razvojnih dejavnosti za končne upravičence, temveč tudi „narediti kar največ dobrega“ s konkretnim in neposrednim prispevanjem k uresničevanju njihovih človekovih pravic, ki so sredstvo, pa tudi cilj razvojnega sodelovanja. Komisija je pristop, temelječ na pravicah, vključila v ključne dokumente, na primer tudi v formularje določanja oblike pomoči, sistem spremljanja projektov, seznam meril za ocenjevanje projektov in časovne načrte sodelovanja s civilno družbo. Nekatere delegacije EU so tudi na lokalni ravni ta pristop že vključile v svoje načrtovanje programov.

Projekti, ki jih financira EU, se vse bolj oblikujejo v skladu s pristopom, temelječem na pravicah. Poleg tega je bilo leta 2015 opravljeno pripravljalno delo za podporni program, ki naj bi začel delovati v začetku leta 2016 in je namenjen usposabljanju delegacij EU in drugega osebja EU glede izvajanja pristopa, temelječega na pravicah.

Izvajanje orodij naj bi bilo po predvidevanjih prvič ocenjeno konec leta 2016.

⁵² SWD(2014) 152 final, Bruselj, 30. april 2014.

⁵³ Sklepi Sveta o pristopu, temelječem na pravicah, sprejeti maja 2014:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/142682.pdf